

Česká zemědělská univerzita v Praze
Provozně ekonomická fakulta
Katedra psychologie

Bakalářská práce
Rastafariánství - historický a sociokulturní vývoj s dopadem
na dnešní společnost
Karel Jílek

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Karel Jílek

Hospodářská politika a správa

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Rastafariánství – historický a sociokulturní vývoj s dopadem na dnešní společnost

Název anglicky

Rastafari – the historical and socio-cultural evolution of Rastafarianism and its impact on today's society

Cíle práce

Tato práce zabývá rastafariánstvím z historického, náboženského a sociokulturního hlediska. S využitím relevantní literatury je popsán vznik tohoto, dnes již kultovního náboženského hnutí. Od kořenů rastafariánství se postupně dostáváme až po nejbouřlivější období, tj. do druhé poloviny minulého století, kdy se rastafariánství významně vyprofilovalo, a dostalo se do celosvětového povědomí za pomoci Boba Marleyho a rytmů reggae. Následné rozhovory s více či méně zainteresovanými respondenty pak pomáhají lépe pochopit aktuální situaci v ČR i ve světě.

Cíl:

Cílem práce je za pomoci relevantní literatury podrobně popsat historii s hlavními mezníky této subkultury. Její vznik, vývoj a současnou situaci u nás i ve světě. Dále je cílem za pomoci vlastního kvalitativního výzkumu zjistit, zda-li společnost vnímá rastafariánství skutečně pouze v základních symbolech a pokud ano, tak v jakých. A v poslední řadě zjistit míru vlivu rastafariánství na okolní svět, a zda-li je vůbec možné být rastafariánem a dodržovat tradiční rituály s ohledem na neustále se vyvíjející společnost.

Co je to Rastafariánství ?

- Jak, kde a proč vzniklo?(spojitost s Evropou)

Jak rastafariánství ovlivňuje životy věřících?

- Jaké jsou tradice a rituály, jenž jsou z části přejímány z Bible?

Jak se rastafariánství dostalo do celosvětového povědomí?

- Jaké byly životy hlavních představitelů rastafariánství?

Co je pro rastafariánství typické?

- Jaké jsou typické znaky vyznavačů? + Je nutné užívání marihuany pro to, být rastafariánem?

Lze se s rastafariánstvím v jeho nejortodoxnější podobě setkat i u nás?

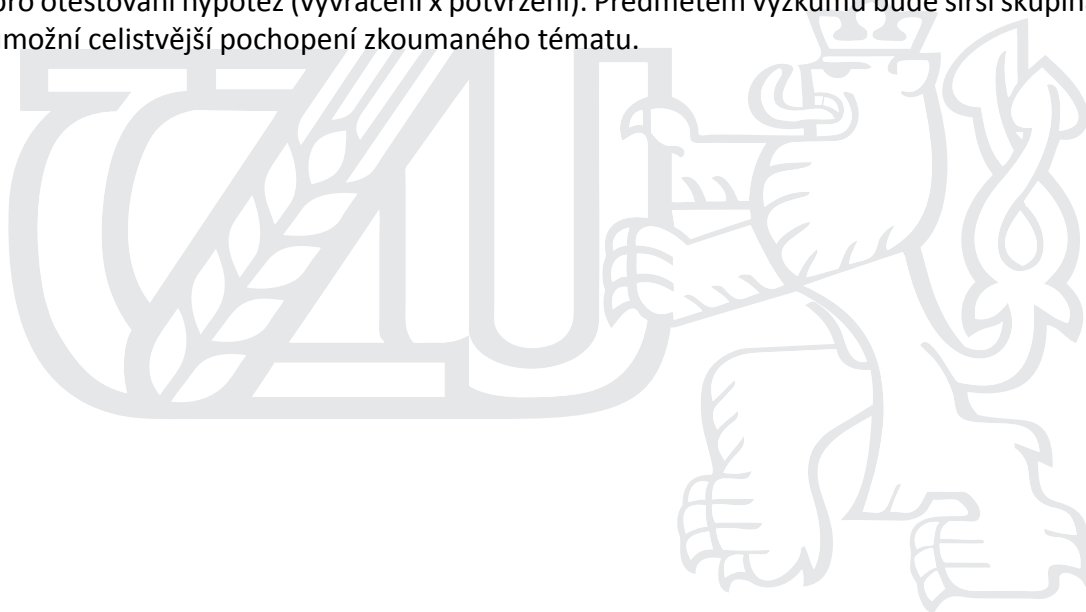
Metodika

Práce je rozdělena na dvě hlavní části, v nichž bude využit kvalitativní a kvantitativní výzkum.

V rámci kvalitativního výzkumu jsou vedeny polostandardizované rozhovory s respondenty, na něž je tato technika sběru dat zaměřena. Získaná data pomohou zjistit nové pohledy na zkoumanou problematiku. Tato

část se soustředí na pátrání po pravidelnostech či rozdílech, které jsou již vyzkoumané a popsané v použité literatuře. Data jsou poté podrobena analýze a se souhlasem respondentů následně umístěna do práce.

Získávání statistických údajů probíhá za pomoci kvantitativního výzkumu formou dotazníku. Ten je nosným pilířem pro otestování hypotéz (vyvrácení x potvrzení). Předmětem výzkumu bude širší skupina respondentů, což umožní celistvější pochopení zkoumaného tématu.

Doporučený rozsah práce

50 NS

Klíčová slova

rastafariánství, subkultura, kvalitativní výzkum, kvantitativní výzkum

Doporučené zdroje informací

- FOEHR, Stephen. 2008. Jamajka a její bojovníci: Reggae, kořeny a kultura. Vydání 1. Brno: KOSMAS, 138 s. ISBN EAN:8591098202787
- HALAMA, Ota. Rastafari: pozadí vzniku hnutí, vznik a vývoj hnutí, styl života. Praha: Volvox Globator, 2008. Religio (Volvox Globator). ISBN 978-80-7207-669-7
- HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum : základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál, 2008. 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4
- KOTTANOVÁ, Tereza. Rastafari: Faktory ovlivňující popularitu hnutí a způsoby šíření rastafariánské nauky. Praha
- MILLER, Mark. Bob Marley na cestě. Přeložil Saša NEUMAN. Praha: DharmaGaia, 2015. ISBN 978-80-7436-056-5
- MOJDL, Lubor. 2005. Etiopie. 1. vyd. Praha: Libri, 138 s. Stručná historie států. ISBN 80-727-7221-X
- NEUMAN, Saša. Reggae. Praha: Torst, 2005. Světem lidové hudby a world music. ISBN 80-7215-258-0
- TIMMERMANSOVÁ, Michaela. RASTAFARIÁNSTVÍ: HNUTÍ, NÁBOŽENSTVÍ A ŽIVOTNÍ STYL [online]. Praha, 2014
- WHITNEY, Malika Lee. a Dermott. HUSSEY. Bob Marley: reggae king of the world. 2nd ed. San Francisco: Pomegranate Artbooks, 1994. ISBN 1-56640-987-X
-

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – PEF

Vedoucí práce

PhDr. Tereza Hejzlarová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 11. 2. 2020

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 13. 2. 2020

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 03. 03. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci *Rastafariánství - historický a sociokulturní vývoj s dopadem na dnešní společnost* jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 21.3.2020

Poděkování

Zde bych rád touto cestou poděkoval vedoucímu této práce PhDr. Tereze Hejzlarové, Ph.D. za její odborné rady a ochotnou pomoc při zpracovávání práce, respondentům za jejich čas, otevřenost a sdílnost a v poslední řadě mému bratrovi, který ve mne vzbudil prvotní zájem o rastafariánství, za konzultace, vysvětlivky a za to že je.

Rastafariánství - historický a sociokulturní vývoj s dopadem na dnešní společnost

Abstrakt

Práce se zabývá rastafariánstvím z historického, náboženského a sociokulturního hlediska. S využitím relevantní literatury je v práci popsáno pozadí vzniku, samotný vznik a vývoj tohoto dnes již kultovního nábožensko-politického hnutí. Následné kapitoly jsou v práci soustředěny na nejbouřlivějšího období, tj. druhá polovina minulého století, kdy se rastafariánství vyprofilovalo do dnešní podoby. Na otázku, jakým způsobem se rastafariánství dokázalo rozšířit do celého světa, odpovídají poslední kapitoly teoretické části práce. Ty jsou zaměřené na kulturní prvky hnutí, symboly, hudbu a sní spojeného Boba Marleyho. Ten byl bezesporu nejvýznamnějším rastafariánem, který se svou skupinou The Wailers koncertoval po celém světě a díky němuž se většina světa dozvěděla právě o existenci hnutí rastafari.

V praktické části práce jsou představeni respondenti a sepsány rozhovory s nimi. Ty byly vedeny metodou polostrukturovaného rozhovoru. Respondenti byli vybráni na základě jejich různorodých zkušeností s rastafariánstvím. Jejich odpovědi ve srovnání s literaturou a autorskými komentáři pak pomáhají lépe pochopit toto nábožensko-politické hnutí z širšího současného pohledu.

Klíčová slova:

rastafariánství, náboženství, hnutí, symbolika, kvalitativní výzkum, kvantitativní výzkum

Rastafari - the historical and socio-cultural evolution of Rastafarianism and its impact on today's society

Abstract

The thesis is dealing with rastafarianism from historical, religious and socio-cultural point of view. Using of literature, the thesis describes the background of the origin, evolution and development of this, already cult-religious-political movement. One chapter concerning the most turbulent period which was the second half of the last century when rastafarianism profiled into its present form. The last chapter of the theoretical part presents the cultural elements of the movement, especially music of music Bob Marley and also depicts that rastafarianism has spread throughout the world. Marley was undoubtedly the most worldly-known rastafarian who had spread the knowledge about rastafari during the tours with his proverbial band The Wailers all around the world.

In the practical part, the respondents are introduced and interviews took place using method of semi-structured interview. Respondent's selection was based on their diverse experiences with rastafarianism, and their answers together with literature and authorial commentaries helps to better understanding of this religious-political movement from a broader contemporary perspective.

Keywords:

rastafarianism, religion, movement, symbolism, qualitative research, quantitative research

Obsah

1	Úvod	11
2	Literární rešerše.....	13
3	Metodologie a cíl práce	14
4	Teoretická část	17
4.1	Pozadí vzniku hnutí rastafari	17
4.2	Vznik hnutí rastafari	20
4.2.1	Marcus Garvey.....	20
4.2.2	Haile Selassie I.....	20
4.2.2.1	Haile Selassie I. v ČR.....	22
4.2.2.2	Král Šalamoun a královna ze Sáby	23
4.3	Rastafariánství a jeho podoby	24
4.3.1	Vztah k náboženství	24
4.3.2	Rastafariánství v symbolech	26
4.3.2.1	Poznávací znaky.....	26
4.3.2.2	Marihuana	27
4.3.2.3	Alkohol a strava	28
4.3.2.4	Reggae	29
4.3.2.5	Iyaric.....	30
4.3.2.6	Hudba a Bob Marley	31
5	Praktická část.....	33
5.1	O respondentech.....	33
5.2	Příprava rozhovorů.....	33
5.3	Rozhovory a diskuse.....	34
6	Závěr	48
7	Použitá literatura	50
8	Přílohy	53
8.1	Obrázky.....	53

Seznam obrázků v příloze

Obr. č. 1 - Otrokářské cesty	53
Obr. č. 2 - Horizontální průřez spodní částí otrokářské lodi.....	53
Obr. č. 3 - Marcus Mosiah Garvey	54
Obr. č. 4 - Haile Selassie I.	54
Obr. č. 5 - Návštěva královny ze Sáby na dvoře krále Šalamouna v Jeruzalémě	55
Obr. č. 6 - Socha Judského Iva na náměstí v Addis Abebě	55
Obr. č. 7 - Obraz rastafariánů s symbolicky barevnými příkrývkami dredů	56
Obr. č. 8 - Symbolická trikolóra s kontrastem Iva z kmene Juda.....	56
Obr. č. 9 - Konopí.....	57
Obr. č. 10 - Bob Marley s prstenem od Asfy Wossen Tafariho	57

Seznam tabulek

Tab. č. 1 - Výčet respondentů	33
-------------------------------------	----

Seznam použitých zkratk

1Kr - 1. Královská kniha

Zj - kniha Zjevení

Nu - kniha Numeri

Lv - kniha Leviticus

Žl - Žalm

1 Úvod

Rastafariánství je minoritním náboženským hnutím které vzniklo ve 30. letech 20. století v oblastech dnešního Karibiku. Přesněji na jednom z ostrovů dnešních Velkých Antil, Jamajce. Odtud se poté šířilo do celého světa. Lví podíl na tom má hudba Boba Marleyho¹, kterého svět zná jako bojovníka za svobodu díky jeho ikonické hudbě.

Hudba je pro rastafariánství velice důležitým kulturním prvkem. Dají s ní sdělit pocity, myšlenky, názory, radost, smutek a mnoho jiného. Od dávných věků lidí spojovala a dokázala jim dodat odvahy. Tímto směrem se ubíral již zmíněný Bob Marley. Marley se zasazoval o rovnost nejen rastafariánů², ale také obyčejných Jamajčanů a všech, kterým se tyto základní pilíře lidské důstojnosti nedostávaly. Kládl důraz na realistické a akurátní texty zaměřené na tehdejší problematiku černošských obyvatel. Útlak, chudobu, dehonestaci, perzekuci. S těmito fenomény se setkáváme po celém světě. Proto jsou Marleyho texty tak univerzální, až skoro „živé“, dodnes.

Za klíčová slova rastafariánů lze považovat lásku, snahu o mír a rovnost, jednotu, víru apod. Všechna tato slova a jejich významy jsou v očích věřících ostatními zpochybňována a tím v rámci jejich věrouky dávají větší význam síle bojovat za svoje přesvědčení. To a mnoho dalších skutečností dohromady vytváří koncept, který pomůže pochopit rastafariánství v širších souvislostech.

Osnova práce se opírá o charakter výzkumných otázek a snažila se na ně v průběhu práce co nejlépe odpovědět. Se znalostmi o již vyzkoumaných jevech a s pomocí literatury o dané problematice, která je uvedena v kapitole literární rešerše to tak bylo snazší. Jedná se o odborné monografie, články, internetové zdroje, weby, ale také o výňatky z hudebních textů, citace rozhovorů a výroků jednotlivých osob. Všechny tyto zdroje jsou v práci použity a ocitovány.

¹ Bob Marley dokázal rozšířit za pomoci své hudby rastafariánství do celého světa tak dokonale, že se už za svého života stal legendou a po jeho smrti ho celá Jamajka uctila třídním státním smutkem, který byl vyhlášen předsedou vlády. Marleyho misijní zásluhy dosud nikdo nepřekonal. (Halama, 2008, s. 62)

² Dále také rastamanů, rastů apod.

Výzkumné otázky

- 1) *Jaké je pozadí vzniku rastafariánství? Jak vzniklo a jak se vyvíjelo?*
- 2) *Jaká je provázanost rastafariánství s africkým kontinentem?*
- 3) *Jaké jsou hlavní symboly rastafariánství a jaký je jejich význam?*
- 4) *Jak je pro rastafariánství důležitá hudba?*
- 5) *Jakou roli hraje v rastafariánství osobnost Boba Marleyho?*
- 6) *Jak ovlivnilo rastafariánství svět ze sociokulturního hlediska?*
- 7) *Jak je rastafariánství přijímáno v současnosti? Lze se s ním v jeho pravé podobě setkat?*

V práci bylo zprvu zkoumáno historické hledisko (pozadí vzniku, vznik, vývoj, důležité osobnosti apod.) rastafariánství jenž má své kořeny v židovství i křesťanství.³ Tato část byla do práce zakomponována pro uvědomění si jistých geografických i religiálních podobností a poté bylo v práci rozebíráno rastafariánství z významového hlediska.

Nakonec byly v práci všechny tyto znalosti shrnuty a v praktické části práce konfrontovány s realitou tzn. srovnány s názory respondentů. Ti byli vybráni na základě jejich různorodých zkušeností s rastafariánstvím tak, aby jejich odpovědi co nejvíce obsáhly všechny výzkumné otázky, které byly na začátku výzkumu stanoveny a zároveň poskytly odlišné a své subjektivní postoje a názory ohledně zkoumané problematiky. V práci byly využity i některé informace z předchozího výzkumu.⁴

Pro výzkumnou část práce jsou důležité správně zvolené metody a postupy. To vše je podrobně popsáno v kapitole metodologie. V rámci praktické části se práce věnuje již samotnému výzkumu. Zjištěny byly základní údaje o respondentech, kde se rozhovory uskutečnily a za jakých podmínek. S využitím příslušných výzkumných metod byly odpovědi respondentů na samotné otázky sepsány, analyzovány a doplněny vlastními komentáři a poznatky z literárních děl uvedených v kapitole literární rešerše. Obrázky a ilustrace jsou umístěny v příloze.

³ U rastafariánství bychom mohli mluvit o *synkretismu*. Tento pojem označuje skládání různých náboženských či kulturních prvků nebo tradic z různých náboženských systémů do jednoho celku.

⁴ Předchozí výzkum se soustředil především na geografické odlišnosti zvyklostí praktikovaných samotnými rastafariány.

2 Literární rešerše

S otázkou rastafariánství pomůže z kulturně-antropologického hlediska kniha O. Halamy: *Rastafari. Pozadí vzniku hnutí, vznik a vývoj hnutí, styl života*. Jak již název napovídá, kniha se zaměřuje na rozbor tohoto „nábožensko-politického“ hnutí, které je podle Halamy pro naši tzv. euroamerickou kulturu tolik vzdálené, od jeho počátků po současnost. Halama v knize zmiňuje důležitý fakt, kterým je nedostatek relevantní tematické literatury. V knize samotné pak popisuje sílu vlivu kolonialismu na rastafariánství a mluví zde také o prokazatelných spojitostech hnutí s křesťanstvím i židovstvím. To dokazují i úryvky z bible, které se přímo v knize vyskytují ovšem v práci jsou citovány přímo z biblických textů. Tyto úryvky jsou pro rastafariány po spirituální stránce velmi důležité a utvrzují je v jejich pravdě a přesvědčení. Z mnoha těchto důvodů je toto dílo jakýmsi průvodcem pro nezasvěcené a jako literární zdroj je pro tuto práci stěžejní.

Hudebním žánrům a vývoji nejen reggae se věnují Saša Neuman ve své knize *Reggae* a z jiného pohledu, na pozadí vývoje jiného hudebního stylu-rocku, Josef Vlček v knize *Rockové*. Oba tyto autoři popisují reggae z jiných úhlů pohledu. První zmíněný, S. Neuman, si v knize pokládá důležitou otázku: Jak je možné že skoro po 30 let po odeznění největšího rozmachu reggae, jeho sláva ani trochu neupadá? Reggae stále víří globální vody hudby, a to jak díky odkazům Boba Marleyho tak i díky mladým a nadějným muzikantům. Ti se snaží skrze sebe ukázat reggae světu a překvapivě se jim to stále daří. Oba autoři pak ve svých dílech společně mluví i o hudební produkci, která reggae předcházela a která ji později dala za vznik a v neposlední řadě zmiňují i spojení reggae se samotným rastafariánstvím.

Toto silné a důležité spojení v rámci dvou zásadních kulturních oblastí, tj. hudby a náboženství poté rozvíjí více do hloubky ve své knize *Jamajka a její bojovníci*, Stephen Foehr. Tato kniha obsahuje přehled o začátcích a vývoj reggae v souvislosti s hnutím rastafari. V knize se sám Foehr vydává na Jamajku a za pomoci místních rastafariánů zkoumá socio-kulturní vývoj během posledních dvou generací. V knize vyzdvihuje veliký význam samotných hudebníků a producentů⁵ jakožto „bojovníků“ díky kterým se rastafariánství hlavně díky hudbě, tolik rozšířilo.

⁵ Foehr se s několika významnými hudebníky setkal. Ti mu pomohli lépe pochopit vývoj socio-kulturní situace na Jamajce od poloviny 20. století do současnosti.

Z předchozího díla Stephena Foehra, je nutné zmínit postavu Boba Marleyho. Ten byl v době největšího rozkvětu reggae a samotného šíření rastafariánského hnutí velice důležitou osobností. Jeho život je popsán v biografickém díle Timothyho Whita, *Oheň v dlaních – život Boba Marleyho*. Toto rozsáhlé literární dílo popisuje cestu muže, který se narodil na chudobou zmítané Jamajce a kterého díky jeho tvorbě, síle a přesvědčení znal později celý svět. A zná dodnes.

O provázanosti rastafariánství s africkým kontinentem se dozvídáme se od Lubora Mojdlu v jeho díle *Stručná historie států – Etiopie*. V Etiopii byl roku 1930 korunován etiopský císař Haile Selassie I. neboli Ras Tafari Makonnen.⁶ Pro rastafariány byla korunovace Selassieho, který byl následně titulován 225. potomkem krále Šalamouna a královny ze Sáby, jako zjevení. Na základě proroctví, jež bylo vyřčeno M. Garvym a které je zmíněno v souvislosti s osobou Selassieho v teoretické části práce, se rastafariáni konečně dočkali svého spasitele. To jim dodalo naději a císaře začali provolávat jako svého vůdce a boha. Tato kniha společně s dílem O. Halamy rozebírá výše zmíněné historické souvislosti, a proto je pro práci užitečným zdrojem. Zajímavostí je Selassieho návštěva tehdejší Československé republiky roku 1959. Tato událost je literárně zachycena Bohumilem Hrabalem v jeho knize *Obsluhoval jsem anglického krále* a následně na knižní motivy stejnojmenně zfilmována roku 2006 Jiřím Menzelem.

3 Metodologie a cíl práce

V rámci výzkumu bylo nutné si zvolit pro práci s literaturou a sběr nových poznatků vhodnou metodu. Během práce s literaturou byla zvolena metoda přímá. Ta je vhodná při popisu skutečnosti a dává jasné odpovědi na základní otázky typu, *kdo to byl, co to bylo, kdy to bylo* apod. Vzhledem k povaze práce byla použita také i tzv. komparativní (historicko-srovnávací) metoda. Tato metoda jakýmsi systematicko-analogickým postupem, při němž zjišťujeme chybějící historické poznatky v rámci časové osy. Tu je krajně nutné si nejprve stanovit společně s objektem komparace a poté v rámci výzkumné problematiky srovnávat s již vyzkoumanými poznatky. (Zounek a Šimáně, 2014)

⁶ Ze jména Ras Tafari Makonnena později vzniká samotný název zkoumaného hnutí rastafari. Titul *Ras* v překladu znamená princ a *Tafari* je rodové označení.

Samotný výzkumný proces byl rozdělen na základní a aplikovaný. Základní výzkum byl použit v teoretické části práci a zabývá se zpravidla teoretickými otázkami. Jde v něm hlavně o zjištění zcela základních informací o problematice. Vytváří tak jakousi ornou půdu pro stanovení základních předpokladů, na nichž může stavět budoucí výzkum. (Hendl, 2008, s. 38)

Pro stanovení teoretických předpokladů byl následně použit výzkum aplikovaný. Ten na druhé straně odpovídá na otázky, v kombinaci s empirickou zkušeností respondentů oponuje a snaží se přijít s řešením. Provádí se nejčastěji v přirozeném prostředí, stejně jako tomu bylo v rámci rozhovorů s respondenty. (Hendl, 2008, s. 38)

Pro samotný sběr dat od respondentů byly zvoleny střídavě kvalitativní a kvantitativní přístupy. V rámci kvalitativního výzkumu si výzkumník na začátku stanoví základní výzkumné otázky. Během výzkumu je může modifikovat či různě doplňovat. Proto se někdy kvalitativní výzkum považuje za emergentní nebo pružný typ výzkumu. Výzkumník vyhledává, sbírá a analyzuje dostupné informace a data. Na základě svých úvah vybírá jedince a prostředí, ve kterém bude terénní výzkum probíhat. Finální zpráva o kvalitativním výzkumu obsahuje popis místa zkoumání, citace rozhovorů a poznámek, které si výzkumník dělal v rámci práce v terénu. Výzkumník může navrhnout vlastní teorii o zkoumaném jevu. Tu potom může konzultovat se sledovanými jedinci (účastníky výzkumu) a jejich názory přidává do výsledné zprávy. (Hendl, 2008, s. 48-49)

Ve výzkumné části byla pro sběr dat zvolena kvalitativní metoda polostrukturovaného rozhovoru.⁷ Výhodou polostrukturovaného rozhovoru je především volnost pro reakci na otázky, flexibilita a také přirozený průběh s možností následného oboustranného dialogu, který se ovšem stále drží předepsaných osnov. Odpovědi jsou pak snáze zobecnitelné a aplikovatelné na širší část populace. Nevýhodou může být obava z nemožnosti srovnatelnosti a porovnatelnosti poznatků či přílišná stručnost odpovědí související s individuální výřečností respondentů. Jelikož se výzkum zabýval specifickými znaky hnutí, k nimž mají respondenti svůj subjektivní postoj, ale také hnutím samotným, bylo následně těžké všechny tyto poznatky posléze posuzovat obecně. To může být další nevýhodou. Neobjektivnost neboli subjektivizace, která může nevědomky ovlivnit výsledek zkoumání. Další nevýhodou tohoto výběru je samozřejmě časová náročnost. Ta, ale zároveň přináší větší možnost do hloubky pochopit a následně porovnat postoje a získané informace od respondentů. Cílem bylo vyhnout se nepřirozenému rozhovoru, při kterém by respondenti byli zásobeni stručnými, leč početnými

⁷ Podobně jako v předchozím výzkumu, byla i v této práci pro sběr dat zvolena metoda polostrukturovaného rozhovoru.

otázkami a byli tak nuceni ke krátkým a nepromyšleným odpovědím. Pro efektivní rozhovor je totiž hlavní zásadou, aby se respondent cítil dobře, a proto bylo hlavní myšlenkou navodit během rozhovorů pocit důvěry, transparentnosti a přátelské atmosféry. (Jílek a Pivrnec, 2018)

Kvantitativní přístup byl zvolen z důvodu nedostupnosti respondentů a pro doplňkový sběr informací v rámci krátkého dotazníku. Ten byl zaslán dvěma respondentům s prakticky okamžitou odezvou. Dotazníkové otázky byly koncepčně stejné jako otázky pro respondenty v kapitole *Rozhovory a diskuse*. Rozdíl byl v prostředí a nemožnosti reagovat na citové zabarvení odpovědí respondentů při samotném procesu odpovídání.

Finální počet respondentů byl ustanoven na devíti. Respondenti byli záměrně vybráni na základě jejich rozdílných vztahů k rastafariánství. Od absolutní neznalosti, přes povědomí až k osobní zkušenosti či členství. Z důvodu neetického tzv. skrytého pozorování byla data od respondentů umístěna do práce až po jejich výslovném schválení a vzhledem k dotazům týkající se marihuany a jejího užívání, které je spojené jako rituální akt v rastafariánství, byli respondenti uvedeni anonymně. Respondentům bylo detailně popsáno, čeho se výzkum týká, byli obeznámeni s postupem během rozhovorů a ubezpečeni, že jejich odpovědi a důvěrné informace budou použity čistě pro výzkumné účely.

Cílem práce bylo za pomoci příslušné literatury zpracovat obecná fakta o zkoumaném nábožensko-politickém hnutí a posléze za pomoci respondentů zjistit, do jaké míry a jakým způsobem se toto zkoumané hnutí dokázalo rozšířit u nás i po světě. Pro práci jsou důležité základní symboly rastafariánství a jejich význam pro jednotlivé respondenty.

4 Teoretická část

V teoretické části práce bylo pracováno s fakty obsaženými v použité literatuře. Seznam použité literatury byl koncipován tak, aby byl každý pramen přínosem v rámci celkového výzkumu a dokázal odpovědět na výzkumné otázky zadané v kapitole *Úvod*.

Není divu, že stejně jako jsou rozebírány příčiny různých fyzikálních jevů, je tomu tak i v případě této práce. Je nutné si uvědomit tzv. vztah *druhotnosti*.⁸ Rémi Brague, francouzský katolík se v knize: *Evropa, římská cesta* zabývá tímto pojmem ze dvou základních hledisek. Z hlediska kulturního a náboženského. Hrozbou je podle Bragua tzv. *marcionismus*.⁹ Ten později přirovnává dokonce k jakémusi trendu evropanství. (Brague, 1994)

Do kombinace těchto dvou hledisek přidává Břetislav Horyna v knize *Idea Evropy* třetí hledisko. Geografické. (Horyna, 2001) Finálně jsou podle těchto tří vzorů vedeny následující kapitoly. Aby totiž bylo možné plně pochopit samotné rastafariánství, je nutné brát v potaz nejen jeho samotnou podobu, ale i socio-kulturní, historické a geografické realie ještě před jeho vznikem.

V další kapitolách byly v rámci teoretické části zmíněny důležité osobnosti, události a poté symboly. To dohromady tvoří obraz rastafariánství tak, jak se vyprofilovalo dodnes. Kapitoly slouží jako jakýsi průvodce tímto procesem. Poslední kapitola teoretické části práce: *Rastafariánství v symbolech*, byla rozdělena do menších podkapitol, které byly později předmětem zkoumání v praktické části práce.

4.1 Pozadí vzniku hnutí rastafari

Jamajka je jedním z ostrovů Velkých Antil v Karibském moři. Za svůj název vděčí kmenu Aravaků.¹⁰ Ti vypluli na kánoích z oblastí dnešní Venezuely. Ostrov osídlili v 7. století n. l. a nazvali jej Xaymaca.¹¹ V době Kryštofa Kolumba, ještě před objevením Ameriky roku 1492, byla Jamajka nejosídlenějším z ostrovů Antil. Její obyvatelé tvořili primitivní společenskou strukturu. Měli polyteistické universum a za pomoci hudby a tanců sdíleli pocit

⁸ Rémi Brague vztah *druhotnosti* volně zaměňuje s výrazem *římanství*. V knize *Evropa, římská cesta* mluví o nutnosti pochopení vlastních kořenů směrem k současnosti. Stejně jako Římané přebírali vědomosti (pohanské universum) od Řeků, nebylo to však pouze přebírání, ale zároveň i zakomponování vlastních představ o současnosti s úctou ke kultuře minulé. O dalším příkladu vztahu *druhotnosti* mluví Brague v rámci křesťanství, jehož kořeny leží na židovských základech (Starý zákon). (Brague, 1994)

⁹ Nezájem o minulost a tím pádem i o své kořeny, základy a prameny. Oči upjaté pouze na současnost a budoucnost.

¹⁰ Aravakové je obecný název pro velkou etnickou skupinu indiánů Jižní Ameriky a Karibiku Jde o skupinu vzájemně příbuzných etnik, hovořících jazyky aravacké jazykové rodiny. (Ethnologue: Languages of the World)

¹¹ V překladu: „země pramenů“.

ztotožnění s mýty a sounáležitosti se svými bohy i mezi sebou navzájem. Za pomoci inhalace kouře¹² z tabákových listů se dostávali do euforických stavů. V takovémto stavu byl člověk schopen komunikovat se svými předky a bohy. Podobnost bychom mohli hledat i u severoamerických indiánů pro které bylo kouření tabáku také rituálním spojením s bohy. Nejednalo se však o tabák, jak je znám dnes. Ten přivezli až evropští kolonizátoři a později se díky vhodným klimatickým podmínkám začal hojně pěstovat v oblastech dnešní Virginie. (Zámyslický, nedatováno)

Po objevení Jamajky Kryštofem Kolumbem byl ostrov nazván St. Jago. Tento název však nebyl používán příliš dlouho a po roce 1511 se ustálil na jméno Jamajka. Vzhledem k nerostnému bohatství byla tehdy Jamajka španělskými kolonizátory využívána jako obrovský důl. Při honbě za zlatem Španělé zotročili v dolech tisíce domorodých Aravaků. (Chevannes, 1994, s. 12-15) Po dobytí této španělské bašty Angličany, Španělé propustili své černé otroky, kteří následně prchli do hor St. Catherine a později zde vytvořili kmen tzv. Maroonů. Poté se Jamajka stala oficiální kolonií anglické koruny. Angličané brzo pochopili nejen nerostný, ale hlavně zemědělský potenciál ostrova a udělali z něj tzv. „cukrový ostrov“. Problém byl v tom, že na udržování cukerných plantáží je třeba fyzické zdatnosti a původní obyvatelstvo bylo již téměř vyhubeno. Jediným řešením tak byli již osvědčení afričtí černoši. (Halama, 2008, s. 11-13)

Obchod s otroky¹³ byl na africkém kontinentu běžnou záležitostí ještě před objevením Ameriky. Černošské obyvatelstvo bylo pro své fyzické predispozice vhodnou pracovní silou a tak obchod s otroky v Evropě jen vzkvétal. Zajímavý je fakt, že otroci braní z tzv. „*promise land*“¹⁴ byli většinou unášeni okolními kmeny. Vlastními lidmi a nikoli evropskými vojáky nebo lovci lidí.

Tam, odkud jsem přišel, byl jsem spoutám v řetězech, ruce a nohy připoutané k otrokářské lodi omývané vlnami hučícího moře... (Jah Wayne) (Halama, 2008, s. 13)

Trh s otroky nejdříve řídili Portugalci. Poté po vzniku *East India Company*¹⁵ se trhu zmocnili Holanďané a nakonec se otevírá monopolu na nákup a prodej otroků chopili Angličané. Ti po vzniku *Královské africké společnosti* získali výsadní právo na dovoz otroků pro celou

¹² Během tohoto rituálu byly tabákové listy pokládány na rozžhavené uhlíky a uvolněné výpary poté inhalovány. (Zámyslický, nedatováno)

¹³ Otrokářské trasy z oblasti západní Afriky v letech 1500-1870 viz. Obr. č. 1

¹⁴ Výraz pro zemi zaslíbenou-Afriku. Později hojně rozšířeno a používáno rastafariány.

¹⁵ Známa také jako Východoindická společnost, založena roku 1600.

západní polokouli. Otroci¹⁶, kteří byli bráni ze západoafrických přístavů si s sebou do Nového světa brali nejen svou kulturu, ale také náboženství a zvyky.

Pro otrokáře bylo původní pohanské náboženství otroků důvodem k otroctví a otroci tak byli bez jakékoli možnosti prodáni do různých částí kontinentu. Otroci tak postupně ztráceli vlastní identitu a v kombinaci s křesťanstvím, které je stále majoritním náboženstvím v oblastech latinské ameriky, se vytrácela a různě kombinovala jejich dosavadní víra. Ti z nich, kteří byli bráni právě na Jamajku pocházeli většinou z afrických kmenů Ašantů a Fantů. Tyto kmeny byly známé pro svou divokost a nepoddajnost. Vzhledem k násilné inkluzi se není čemu divit. Tato forma vzdoru jim umožnila uchovat si již zmíněnou identitu a náboženskou pospolitost i přes častokrát nucenou konverzi ke křesťanství. Proto po příchodu protestantských církví baptistů s metodistů, se mentalita obyvatel změnila. Ti jim nabídli mnohem větší toleranci v rámci křtu¹⁷ a také v rámci určité formy farní samosprávy. Vznikaly tak tajné, zároveň velice rozšířené bohoslužby, které v účastnících navazovaly pocit svobody. Ovšem „bíle zajetí“ později nazýváno babylónské, stále trvalo. (Halama, 2008, s. 22)

Zrušení otroctví vešlo v platnost roku 1834 ve všech koloniálních zemích anglické koruny. (ČTK, 2007) Osvobození Afroameričané se masově přesouvali do měst za vidinou výdělků. To se bohužel povedlo jen zřídka, a tak vznikaly na periferiích větších měst první velké chudinské čtvrti. Někteří z nich se svobody dokonce vzdali a dál pracovali na plantážích, aby měli jídlo a střechu nad hlavou. S tímto problémem se později v Severní Americe v rámci tzv. *Národního sdružení pro povznesení barevného obyvatelstva*, snažili vypořádat funkční inkluze afroamerického obyvatelstva do normálního života. Situace se bohužel nadále zhoršovala. Až koncem 19. a začátkem 20. století byla příčina nazvána. Pokud nedojde k repatriaci afrických otroků zpět do jejich domoviny, bude jejich socio-kulturní segregace stále viditelnější. Tehdy na scénu přichází hlas Marcuse Garveyho, jenž je uznán za proroka a Jana Křtitele budoucího rastafariánského hnutí. Osvobození se blíží. (Halama, 2008, s. 23)

¹⁶ Nelidské podmínky, ve kterých byli otroci přepravováni přes Atlantický oceán podtrhuje zobrazení spodní části otrokářské lodi na Obr. č. 2

¹⁷ Ritus křtu v baptistické protestantské církvi se podobal africkým zvyklostem, a tak byl lépe přijímán.

4.2 Vznik hnutí rastafari

4.2.1 Marcus Garvey

17. srpna roku 1887 se na Jamajce ve farnosti St. Ann¹⁸ narodil Marcus Mosiah Garvey¹⁹. Od mládí bylo Garveyho hlavním zájmem osud černošských spolu-obyvatel kteří byli vykořeneční z vlastních tradic z oblasti afrického kontinentu bílými otrokáři. Garveyho snem bylo zorganizovat skupinový návrat černých bratří a sester zpět do pravlasti, kde by se mohli opět vrátit ke svým kulturním kořenům a zvyklostem. (Neuman, 2005, s. 22)

Během svého života takové místo hledal a v rámci svých cest po Africe jej skutečně našel. Byla jím Etiopie. Skutečná říše černošského lidu, staletá a nepodrobená. Garvey poté hned po návratu zpět na Jamajku v roce 1914 založil *Všeobecnou asociaci pro zlepšení podmínek černé rasy*. Nemělo to však takový ohlas, jaký Garvey očekával. Vydal se tedy do Spojených států, kde během pěti let získává miliony následovníků. Základním mottem je sjednocení všech černých bratří a sester, ke kterému mělo dojít na půdě jejich jediné pravé vlasti Africe. Vše však má své stinné stránky a když je Garvey odsouzen za daňové úniky na pět let vězení, zneprátelel si tím řadu následovníků. Ještě před jeho odsouzením vyvstaly také spory ohledně jeho doktríny rasové čistoty. Pilíře jeho přesvědčení byly totiž založeny na silné rasové segregaci. Po propuštění je Garvey vyhoštěn ze Států a vrací se zpět na Jamajku, kde jej přijímají jako hrdinu. Není pochyb, že Garvey udělal pro černošský národ mnohé. Dokázal jejich slabost a odcizení proměnit v hrdost na svou rasu a kořeny. Právem tak může být označen „bojovníkem za svobodu“.²⁰ Dodnes je Marcus Garvey považován za autora proroctví, které se údajně naplnilo roku 1930, kdy byl v Etiopii dosazen na královský trůn Ras Tafari Makonnen, který přijal titul Haile Selassie I.²¹ (Halama, 2008, s. 24-27)

4.2.2 Haile Selassie I.

„S nadějí hleďte ku Africe, kde bude korunován černý král, a ten se stane naším vykupitelem“
(Marcus Garvey) (Summers, 2014)

A tak se ocitáme v Africe. Konkrétně v Etiopii. Zde v letech 1899-1913 vládnul císař Menelik II.²² Ten ovšem neměl žádného přímého dědice a když roku 1913, v předvečer začátku

¹⁸ Saint Ann Parish – největší ze 14 farních celků na Jamajce. Ty jsou zároveň hlavními vládními celky a jejich finální počet byl ustálen roku 1866.

¹⁹ Marcus Mosiah Garvey viz. Obr. č. 3

²⁰ Z anglického překladu „*freedom fighter*“. Tento termín se hojně vyskytuje v hudebních textech.

²¹ Císař Haile Selassie I. viz. Obr. č. 4

²² Těž Minilik II. Významný etiopský císař z dynastie Šalamounovců, který založil budoucí hlavní město Etiopie Addis Abebu. (Mojdl, 2005, s. 48)

první světové války umírá²³, stávají se problémem nejasná pravidla následnictví. Dalo by se říct, že velmi volná pravidla. Potenciální vládci často využívali metod zastrašování a podplácení, a tak po zhruba tříletých sporech je nelegitimní vládce Iasu²⁴ roku 1916 sesazen a vyhnán do exilu. Korunována je Menelikova dcera Zewdit a regentem-následníkem se stává mladý Lidž Tafari Makonnen. Ten se den po smrti císařovny Zewdit 2. dubna 1930, stává etiopským²⁵ císařem a přejímá jméno Haile Selassie I.²⁶ (Mojdl, 2005, s. 52-56)

Když se zprávy o Selassieho korunovaci dostaly na Jamajku, vyvolalo to obrovský rozruch. Mnoho Garveyových stoupců, ze kterých se později stali zakladatelé rastafariánského hnutí, začalo hovořit o vyplnění proroctví a označovat Selassieho korunovaci jako příchod druhého Mesiáše. Při své korunovaci obdržel dědičné tituly *Král králů, Pán pánů, Vítězící lev*²⁷ z kmene Judova, 225. následník krále Šalamouna a královny ze Sábý. Tyto tituly můžeme nalézt v biblické knize Zjevení v kapitolách 17,14 a 5,5.²⁸ Není proto divu, že byl Selassie svými stoupenci vyvoláván a veleben pro svůj božský původ. (Halama, 2008, s. 28-35)

Na Jamajce tak roku 1934, 4 roky po Selassieho korunovaci, vniklo v Kingstonu²⁹ pevné jádro hnutí rastafari. To se záhy rozšířilo do všech koutů ostrova. O to se nejvíce zasadil muž jménem Leonard P. Howell. Howell byl zcestovalý muž a při bojích v Africe, kterých se sám zúčastnil, zažil koloniální útlak i tzv. „bílý rasismus“. Vzhledem k tomu co vše na svých cestách zažil, po svém návratu na Jamajku, sdílel Garveyho názory a přesvědčení. Howell se zdál se býti novou věroukou přímo pohlčen a po vybrání finančních prostředků od svých sympatizantů ,zakládá první rastafariánskou komunu, obdobu Maroonských osad, v okrese St. Catharine s cca. 1600 lidmi. Ti se postupně přidávali v rámci nespokojenosti s chováním britské vlády. Hnutí totiž rozhodně nemělo britské sympatie. Naopak. Zásahy policie vůči rastafariánům byly čím dál častější a čím dál brutálnější. Výsledný efekt byl však opačný než vláda předpokládala. Stoupence tyto události ještě více utvrdily ve vlastní víře, přesvědčení a boji proti babylonu.³⁰

²³ Hovoří se, že zemřel již dříve. (Mojdl, 2005, s. 52)

²⁴ Ten se k moci dostal sesazením zvoleného nástupce císaře Menelika II.

²⁵ Dále také tzv. habešské císařství. To bylo státním útvarem v Etiopii v letech 1290-1936 a 1941-1974 díky dynastií Šalamounovců. Mezera mezi roky 1936 a 1941 je způsobena okupací italskými vojsky v období 2. světové války.

²⁶ Období jeho vlády není relevantní pro účely práce, a proto v práci není blíže popsáno.

²⁷ Lev je pro rastafariány stěžejním symbolem. Jeho význam je popisován je v dalších částech práce.

²⁸ Zde je jimi titulován Kristus konce věků. (Halama, 2008, s. 29)

²⁹ Kingston je hlavní město Jamajky. Je také velkým přístavem a centrem obchodu a cestovního ruchu.

³⁰ Babylon bylo starověké město ležící na dolním toku řeky Eufrat. Později bylo hlavním městem Babylonie a dnes bychom ho mohli hledat na území dnešního Iráku poblíž hlavního města Bagdádu. Pro rastafariány je to ovšem souhrnný název pro svět bílých utlačovatelů postavený na lži, korupci, násilí a hříchu. Svět, v němž „*lež a nenávisť vítězí nad pravdou a láskou*“. (Jílek a Pivrnec, 2018)

Hojně se uchylovali mimo města do lesů a zakládali nové komuny s představou absolutní nezávislosti na systému. Čekajíc na druhý exodus, nechtějí být nikým rušeni. (Halama, 2008, s. 36-38)

Když přijel Selassie poprvé roku 1966 na Jamajku, panoval zde velký rozruch a neustávající déšť. Říká se, že když císař přistál a pomalu vycházel ze svého letadla, nebesa se rozestoupila a vysvitlo slunce. Jakkoli se to může zdát nemožné, pro lid to bylo jasné znamení. V kombinaci s jeho božským původem³¹ již Selassieho stoupenci neměli žádné pochybnosti. Haile Selassie jest Jahem³², mesiášem a každý rastafarián to ví. 27.srpna roku 1975 však císař umírá a zdálo se, že jeho smrt bude pro rastafariány koncem jedné velké kapitoly. Nebylo tomu tak. I tuto skutečnost rastafariáni dokázali překonat. Otázkami typu: *Kde je pochován? Kde je jeho tělo?* si drželi své přesvědčení a naděje, že jejich spasitel není mrtvý. Dodnes spousta rastafariánů věří, že císařova smrt je pouze lstí babylonu, protože jim na tyto otázky nikdo nedokáže odpovědět. Rastafariány nepřesvědčila ani skutečnost, že císařovy ostatky byly později nalezeny v jeho paláci v Addis Abebě. (Halama, 2008,s. 41-42)

4.2.2.1 Haile Selassie I. v ČSR

Zajímavostí pro zpestření práce může být návštěva ČSR císařem Selassiem roku 1959, kdy navštívil Karlovy Vary. Tuto událost popisuje ve své knize *Obsluhoval jsem anglického krále* Bohumil Hrabal nebo později ve filmové adaptaci Jiří Menzel.

„...a potom přijel sám Hailé Selasié v doprovodu ministerského předsedy a všichni naši generálové, a všichni potentáti habešských vojsk, všichni byli ověšeni řády, ale císař přijel a tak si nás všechny získal, byl jen v takové bílé uniformě, bez řádů, jen tak nalehko, jen měl na prstě velký prsten, ale jeho členové vlády nebo nějakí atamani těch jeho kmenů, ti byli v pestrých přehozech, a někteří měli s sebou velké meče, ale jak usedali, tak bylo vidět, že mají chování, byli tak nenucení, ve všech sálech hotelu Paříž bylo prostřeno a u každého talíře se třpytil zlatý přibor, sady vidliček a nožů a lžičenek, a pak byl Hailé přivítán srdečně ministerským předsedou, Hailé hovořil, jako by štěkal, a tlumočnick překládal, že císař habešský si dovoluje pozvat hosty na habešský oběd.“ (Hrabal, 2012, s. 70)

³¹ Ten je zmíněn v podkapitole *Král Šalamoun a královna ze Sáby*.

³² Ve starém Egyptě byl *Jah* měsíčním bohem. Zkrácena forma od Jahve (Jehova). Pro rastafariány je *Jah* výrazem boha, který je podobně jako v křesťanství trojediný: jakožto stvořitel, který se dal poznat skrze převtělení v Jahovi Rastafarim a skrze ducha, který sídlí v člověku a pomáhá oddělit a rozpoznat jeho duchovní část od fyzické. Jah je černým bohem stejně jako je Haile Selassie králem černých lidí. Jeho trůn je na hoře Sion v zemi zaslíbené. Etiopii. (Halama, 2008,s. 41-42)

4.2.2.2 Král Šalamoun a královna ze Sábý

Spojení rastafariánství a bible obsahuje spousty skrytých symbolů a skutečností.³³ Po představení císaře Selassieho, který je pro rastafariány modlou a očekávaným spasitelem, je důležité představit i jeho pro rastafariány božský původ. Ten je odvozován od spojení samotného krále Šalamouna a královny ze Sábý.

„Také královna ze Sábý se doslechla o Šalomounově proslulosti (kterou měl díky jménu Hospodinovu), a tak přijela, aby ho vyzkoušela v hádankách. Když dorazila do Jeruzaléma s početnou družinou a s velbloudy nesoucími vonné balzámy, velké množství zlata i drahokamů, přišla k Šalomounovi a hovořila s ním o všem, co měla na srdci. Šalomoun všechny její otázky zodpověděl; žádná z nich nebyla pro krále tak těžká, aby na ni neodpověděl.“ (1Kr 10,1-10,3)

Z oddílů 1. knihy Královské lze vidět, že Šalomounova tehdejší proslulost přilákala i královnu ze Sábý³⁴ navštívit Jeruzalém³⁵ a přesvědčit se o ní na vlastní oči. Poté co ve zkouškách uspěl, královnu pohostil a poté i s ní ulehl. Tak si to alespoň někteří vykládají z následujícího úryvku:

„Král Šalomoun pak královně ze Sábý splnil každé přání, které vyslovila, a dal jí mnohem více darů, než králi Šalomounovi přinesla ona. Královna se pak se svým služebnictvem vydala zpět na cestu do vlasti.“ (1Kr 10,13)

Pokud by se někdo nespokojil s tímto úryvkem, rastafariáni mluví také o díle Josepha Flaviuse, *Židovské starožitnosti*. Zde Flavius popisuje, jak ke styku krále Šalamouna a královnou mohlo dojít.

„...po večerních modlitbách přinesl první komoří královně Michaldě³⁶ jídlo Šalamounem nařízené (slaná ryba a nekvašený chléb) a současně odstranil gong, jimž se v případě potřeby královna pomoci dovolávala. Královna povečeřivši, ulehla na rohož a usínala. (Žízeň ji probudila) Povstala proto a z rohože své, aby vodou a vínem žízeň svoji uhasila. Dnes však tyto nápoje úmyslně připraveny nebyly, a proto odebrala se do předsíně, aby pomoci služebnictva se dovolala. Avšak ani gongu nenalezla. (marně se snažila usnout a na žízeň zapomenout) Věděla, že na nádvoří jsou velké štoudve³⁷ s vodou připraveny, a ve snaze neprobdít celou noc, vyšla z komnaty své dolů na nádvoří. Zapomněla však, že musí projít

³³ Tyto skutečnosti jsou mnohdy pouhými domněnkami, nicméně jsou zde uvedeny pro zdůraznění jejich významu pro samotné rastafariány.

³⁴ Sába byla mocnou arabskou říší v polovině 1. tisíciletí n. l.

³⁵ Návštěva královny ze Sábý na dvoře krále Šalamouna je zobrazena na Obr. č. 5

³⁶ Jméno královny.

³⁷ Dřevěná nádoba na vodu.

komnatami, které obýval sám král Šalamoun. Stalo se: Královna přecházejíc z místnosti druhé do třetí, násilím stržena k zemi na rohož a zneužita.“ (Halama, 2008, s. 30)

Z tohoto textu je již patrnější, že spolu král s královnou zplodili syna Menelika I. o kterém se tradičně tvrdí že byl právě synem této dvojice. Ten později založil habešské císařství a stal prvním etiopským císařem. Poté se vydal za svým otcem do Jeruzaléma a odtud si dle pověsti odnesl zpět do Etiopie Archu úmluvy s božím zákonem. Od té doby je v Etiopii, do příchodu apoštola Matouše³⁸, vyznávána víra v boha Izraele.³⁹⁴⁰ Pokud by byly tyto až mýtické události o etiopské minulosti pravdivé, bylo by to více než pozoruhodné. Skutečnost je však odlišná.⁴¹ (Halama, 2008, s. 31)

4.3 Rastafariánství a jeho podoby

4.3.1 Vztah k náboženství

Nauka rastafariánů obsahuje zvláštní spojení židovské a křesťanské víry s egyptskou kulturou. Jejich biblí je tzv. *Holy Piby* (Bible černého člověka). Ta byla sestavena v letech 1913-1917. Tato upravená verze standartního biblického textu vznikla původně pro černé dělníky z oblastí jižní Afriky. V této verzi bible je přejímán, mezi mnohými africkými křesťany hojně rozšířený názor, že Kristus byl černoch. (Neuman, 2005, s. 23)

Rastafariánství, podobně jako křesťanství či různá další náboženství, provází nejednotnost. Stejně jako se nemohla shodnout křesťanská církev a v průběhu historie se dělí na samostatné církve, podobné je to i s rastafariánstvím. Slovo „víra“ není pro rastafariány stěžejním pojmem. Tím je tzv. „vědění“. Pokud něco víme, nemůže nám naši pravdu nikdy vyvrátit. Rastafariáni na toto jejich „vědění“ spoléhají, a tak lze rastafariánství chápat spíše jako

³⁸ Apoštol Matouš se v Etiopii snažil o christianizaci tamních obyvatel. Potkal zde však mučednickou smrt. Podrobněji popsáno ve Skutcích apoštolů.

³⁹ Název *Izrael* můžeme fakticky používat až po jeho vzniku jako moderního státu 14. května roku 1948.

⁴⁰ Na území Izraele sídlí komunita falašů (tzv. černých etiopských židů). Ti tvoří velice specifickou židovskou komunitu. Zachovávají například obřady pramenící ze starozákonních obětí. Přestože tato nábožensko-etnická skupina v Etiopii téměř přestala existovat, zanechala v rámci geografického prostoru nesmazatelné stopy. Co se týče jejich původu je jednou z možností, že byli potomky právě Menelika I., syna krále Šalamouna a královny ze Sáby. Většina falašské komunity však po roce 1984 v rámci operací Jozue, Mojžíš a Šalamoun s pomocí CIA emigrovala (repatriace) do Izraele. (Kokaisl, 2018, s. 50-56)

⁴¹ Etiopie byla původně osídlena Araby a sloužila jako jejich kolonie. Židovství se na její území dostává až několik let po narození Krista v rámci počátku křesťanského kalendáře. Mohou za to židovští obchodníci z oblastí dnešního Jemenu, kteří se zde později asimilovali s tamními obyvateli. S pomocí křesťanství, které se šířilo z oblastí Arabského poloostrova a bratrů Frumentia a Aedesia vzniklo v Etiopii tzv. monofyzitské náboženství. To se po roce 350 n. l. stává státním náboženstvím a až později cca. ve 12. století n.l. nastupuje na císařský trůn dynastie Zagwe, která nese první titul *šalamounské dynastie*. (Halama, 2008, s. 31-32)

životní styl nežli víru. Víra je subjektivní a každý jedinec má svou představu kterou hájí. Jediné, na čem se vesměs všechny rastafariánské komunity shodnou je fakt, že Selassie je Jahem a černý národ čeká na vysvobození z područí babylonu, poté se navrátí zpět do zaslíbené země-Afriky. Babylon je zosobnění zla a všeho špatného v okolním světě. Je to kapitalistický systém a svět bílých, který utlačuje již přes půl století ostatní světové národy. Centrem babylonu je Řím odkud papež v podobě Satana káže nepravdivé a překroucené evangelium. Tím ostatní národy drží zkrátka a v útlaku. Daleko od pravdy. Proč by to také mělo být jinak. Stejně jako Římané ukřižovali Krista a bojovali s černým Hannibalem, obdobně rastafariáni cílí i na samotnou britskou královnu Alžbětu II. Za útlak černošských obyvatel a obchod s otroky v období kolonialismu, prorokují právě Anglii celoplošné srovnání se zemí během Armagedonu.⁴² (Halama, 2008, s. 40-43)

Co se týče organizace hnutí, mnoho dalších rastafariánů je členy *Etiopské ortodoxní církve*.⁴³ Církev císařovo božství sice neuznává, ale vnímá ho jako věrného božího služebníka. Vzhledem k určité starobylosti jejích kořenů, je tak ortodoxní církev pro rastafariány velice přitažlivou. Není ovšem jediná. Je zde i jiná skupina v hnutí, kterou je potřeba zmínit a tou je tzv. *Dvanáct kmenů Izraele*.⁴⁴ Ti nazývají Selassieho *Vítězím lvem*⁴⁵ z kmene Judy. Díky různým výtažkům z bible je patrná důležitost Svatého písma pro skupinu. Členové této skupiny mají za to, že denním čtením minimálně jedné kapitoly bude snadnější pochopit a obsáhnout veškeré sdělení Svaté knihy. Celou biblickou zvěst. (Halama, 2008, s. 45-47)

Organizace nedělá rozdíly mezi rasami či národy a je tak útočištěm pro všechny, kteří s jejich zásadami sympatizují a vidí v císaři druhý Kristův příchod. Dalo by se říci, že stejně jako L. Howell založil první komunity rastafariánství, dnešní hlavní rastafariánskou komunitou je právě skupina *Dvanáct kmenů Izraele*. (Halama, 2008, s. 46-47)

⁴² Podle poslední knihy Nového zákona, knihy Zjevení svatého Jana, je Armagedonem myšlena událost, kdy dojde k finální bitvě mezi vojskem Božím a vojskem samotného Satana s jeho demony.

⁴³ Křesťanství se dostalo do Etiopie přes oblasti jižní Arábie. Definitivně se však usazuje okolo 4. století n. l., v době Aksumské říše. Ta byla v tomto prostoru prvním státním útvarem. Naprostá většina křesťanů v Etiopii se hlásí právě k etiopské ortodoxní církvi, a protože byla tato církev značně izolována od vlivu ostatních křesťanských církví (v kontaktu byla pouze s církví koptskou), uchovala si velké množství starobylých rysů. Jedná se především o judaistické prvky, které se vyskytují jak v liturgii, tak v běžném životě. Obřizka, čistá a nečistá zvířata, způsob porážení zvířat apod. Jsou zde i však prvky tradičních afrických náboženství. (Kokaisl, 2018, s. 142-144)

⁴⁴ Dvanáct kmenů Izraele vzniklo po konci babylonského zajetí, kdy se po světě rozuteklo dvanáct židovských kmenů. Číslovka dvanáct je odkaz na dvanáct Jákobových synů. Jákob byl podle biblické tradice synem Izákovým a vnukem Abrahámovým. Podle patriarchy Jákoba a jeho dvanácti synů jsou jednotlivé kmény pojmenovány. (Jewish Virtual Library)

⁴⁵ *Jeden z těch starců mi však řekl: „Neplač. Hle, zvítězil Lev z pokolení Juda, kořen Davidův! On otevře tu knihu a jejich sedm pečeti.“ (Zj 5,5)* Rastafariáni od tohoto žalmu odvozuji život Haile Selassieho a jeho smrt či zmizení. Pokud rastové mluví o termínu zmizení, myslí tím nepřítomnost na zemi. (Foehr, 2008, s. 167)

4.3.2 Rastafariánství v symbolech

Rastafariánství je pro svou osobitost a uzavřenost odlišné od jiných hnutí či náboženství. Právě tato odlišnost by mohla mít za následek nepochopení ze strany společnosti vůči rastafariánům, pokud sami rastové nebudou chtít.⁴⁶

Rasta je absolutním živoucím odkazem. Doslova. Platí to hlavně v ortodoxní formě vyznání. Proto je v tomto ohledu možné popsat v následujících podkapitolách jednotlivé symboly, zvyky a tradice v jejich nejčistší podobě. Tyto tradice jsou dále samozřejmě v odlišných měrách praktikovány napříč celým světem. Kde jiní berou kouření marihuany jako rituál, jinde jde pouze o módní záležitost. Nic není absolutní. Nic není symbolem pravověrnosti a v každém bodě existují výjimky. Je pouze na rastovi, jak a s čím se zidentifikuje. Řeč je zde o účesu, stravě, oblékání, jazyku apod. Nesmíme opomenout již zmíněné požívání marihuany. (Halama, 2008, s. 50)

Kapitola končí pro rastafariány nejdůležitějším kulturním prvkem a tím je hudba. Bez hudby by se totiž rastafariánství rozhodně v takové míře nerozšířilo po světě a mužem, který stojí za tímto rozšiřovacím procesem není nikdo jiný než Bob Marley. Jemu byla věnována poslední podkapitola teoretické části práce, pro pochopení, jak právě rastafariánství může ovlivnit život člověka, a jak samotný člověk ovlivnil za pomoci rastafariánství život milionům lidí. (Halama, 2008, s. 50-52)

4.3.2.1 Poznávací znaky

„Po celou dobu platnosti slibu svého nazírství⁴⁷ si nedá břitvou oholit hlavu. Dokud neskončí doba, po kterou se zasvětil Hospodinu, bude svatý a nechá si na hlavě volně růst vlasy.“ (Nu 6,5)

Nejvýraznějším poznávacím znakem rastafariánů jsou tzv. *dreadlocks*.⁴⁸ Jedná se o způsob vlasů pletených do sebe.⁴⁹ Pramenem pro inspiraci byly africké kmeny masajských a somálských bojovníků. Ti jsou jako první, na fotografiích, zobrazováni právě s *dredy*. To posloužilo Garveyho stoupencům v kombinaci s výrokem „*Back to Africa*“ jako znamení a *dredy* se rázem staly nedílnou součástí „image“ rasty. Nemohli by to však být rastafariáni, kdyby pro nošení *dredů* neměli i své biblické vysvětlení. Ví se, že císař Selassie byl po své

⁴⁶ V tomto ohledu je rastafariánství až *etnocentrické*.

⁴⁷ Dočasný či celoživotní slib Bohu.

⁴⁸ Dále také *dready*, *dredy*.

⁴⁹ Tento fenomén lze pozorovat již ve starém Egyptě nebo v Indii.

korunovací titulován *Vítězícím lvem z kmene Judy*⁵⁰. Lev, majestátná bytost a král všech zvířat, jehož hřívá připomíná právě dredy a s nimi spojenou životní sílu je pro rasty posvátným symbolem právě síly. Není to pro ně však jediný moment, kdy se mluví o síle ve spojitosti s vlasy. Jeden ze starozákonních proroků Samson⁵¹, čerpal svou sílu také právě z nestříhaných vlasů. Z účesu se tak stalo něco víc než jen účes, nicméně ne každá rasta musí mít dredy, a ne každý člověk s dredy musí být rasta. (Halama, 2008, s. 50-53)

„Nebudou dělati sobě lysiny na hlavě své, vytrhávajíce sobě vlasy. A brady své nebudou holiti, ani těla svého řezati.“ (Lv 21,5)

Dále lze ve spojení s rastafariánským zevnějškem zpozorovat tři barvy.⁵² Jsou jimi zelená, žluta a červená. Tyto barvy jsou zobrazeny na vlajce Etiopie a jsou též barvami celé Afriky. Jsou to barvy bohaté vegetace, fauny a flóry, žhnoucího a silného slunce, prolité krve. Tuto barevnou kombinaci rastové používají při zdobení různých částí oděvu, svých obydlí nebo ve výtvarném umění.⁵³ (Halama, 2008, s. 52-53)

4.3.2.2 Marihuana

Marihuana⁵⁴ patří k základním symbolům rastafariánství a její užívání je v rámci náboženských rituálů pro rastafariány velmi důležité. Kouřením konopných lístků⁵⁵ si už otroci pomáhali od fyzické i psychické bolesti, a zvyk se tak stal tradicí. V porovnání s alkoholem je marihuana mnohem lépe dostupná. Alkohol byl totiž moc drahý a podmínky pro růst rostliny jsou na Jamajce dodnes ideální. Při vzniku rastafariánského hnutí byla marihuana již tak spjata s obyvatelstvem, že se posléze její kouření stalo náboženským aktem s teologickým zdůvodněním. (Halama, 2008, s. 56)

„Uprostřed města na náměstí, z obou stran řeky, bylo stromoví života nesoucí ovoce života dvanáctkrát do roka, každý měsíc dozrává na něm ovoce a jeho listí má léčivou moc pro všechny národy.“ (Zj 22,2)

Stejně jako si rastafariáni upravili biblické boha k obrazu svému, upravili si i pasáže pro odůvodnění požívání marihuany. Při jejím kouření se člověk dostává blíže Jahovi a je ve spojení s celým jeho stvořením. Někdy může mít kouření marihuany i zasvěcovací charakter. Zvláště v ortodoxních komunách.

⁵⁰ Socha Judského lva se památku Selassieho nachází v hlavním městě Etiopie viz. Obr. č. 6

⁵¹ Samsonovy skutky jsou podrobněji popsány v jedné ze sedmy starozákonních knih, v knize Soudců.

⁵² Symbolická trikolóra v popředí s Judským lvem viz. Obr. č. 7

⁵³ Jak vypadají pravověrní rastafariáni je vyobrazeno na Obr. č. 8

⁵⁴ Pro rasty také svatá rostlina, herb, kaya, ganja apod. (Výraz *ganja* vznikl od posvátné indické řeky Gangy v jejíž vodách ze sebe lidé smývají své hříchy.) (Halama, 2008, s. 55)

⁵⁵ Rostlina konopí viz. Obr. č. 9

„Z chřípí se mu valil dým...“ (Žl 18,9)

Poprvé se podle rastafariánů rostlina ocitla na světě ve formě hořícího keře. V této podobě promlouval Jah k Mojžíšovi. V podobě dostupné lidem se rostlina objevuje ale až později, a to podle pověsti na hrobu krále Šalamouna. Lidé tehdy rostlinu neznali, ale když ji následně utrhlí a poznali její moc, stala se pro ně božím darem. Svatou rostlinou božího lidu. Neznamená to však, že by se marihuana používala pouze ke kouření. V rámci hnutí se používá dále k jídlu, pití, mazání⁵⁶, tkaní látek apod. Plní tak úlohu univerzální rostliny. Jsou tak přesvědčení, že se rostlina stala biblickým „zdravím národů“⁵⁷. (Halama, 2008, s. 56-57)

Zajímavostí je, že rostlina nepatří k původnímu přírodnímu bohatství Jamajky. První semena sem byla dovezena z oblastí Indie v době britské kolonizace a později pro rostlinu vznikl název *cannabis sativa* a *indica* čili konopí seté a indické. Druhy se liší v účincích, velikosti a obsahu psychoaktivní látky THC v samotné rostlině. Tuto skutečnost dokládá již zmíněný fakt, že původní obyvatelé Jamajky, Aravakové, používali v rámci svých rituálů listy tabákové, nikoli listy jistě účinnější marihuany. (Halama, 2008, s. 56)

4.3.2.3 Alkohol a strava

„Když se muž nebo žena rozhodne složit mimořádný slib nazírský a zasvěti se Hospodinu, ať se vystříhá vína a opojného nápoje. Nebude pít nic kvašeného, víno ani opojný nápoj...“ (Nu 5,2-3)

Do období před kolonizací Nového světa domorodé kmeny neznali alkohol. Před příchodem Evropanů si sice některé kmeny vyráběly nápoje podobné pivu, nicméně byly užívány většinou pro obřadní účely. Destilace a popíjení silných alkoholických nápojů bylo pro indiány velkou neznámou. Evropští kolonisté byli na alkohol naopak zvyklí a spousta z nich si při svých plavbách do Nového světa vezlo nejen zvyky ale také destilační aparatury. Obrovské množství alkoholu, které se najednou v Americe objevilo, mělo na domorodce ničující dopad. Pro Evropany se indiánská vášeň pro alkohol posléze stala snadným zdrojem příjmů. Domorodci neplatili penězi, ale pro ně dostupnými komoditami.⁵⁸ Obchody se často uzavírali nad lahví alkoholu a domorodci se tak snadno nechali napálit a propadnout závislosti. Těchto problémů se nezbavili dodnes. (Redakce National Geographic , 2012)

⁵⁶ Konopné masti jsou rozšířené po celém světě. Konopí také snižuje projevy některých nemocí, například Parkinsonovy choroby. V rámci celosvětových studií účinků konopí jsou vědcům hojně poskytovány granty pro prohloubení znalostí o této rostlině.

⁵⁷ Bob Marley ve svém rozhovoru na Novém Zélandu z roku 1979 během svého celosvětového turné *Babylon By Bus* mluví v rámci dokumentu *Come A Long Way* Dylana Taita o marihuaně jako o „*healin of the nation*“. Zdravím národů. (Marley, 1979)

⁵⁸ Hlavně kvalitními kožešinami, někdy i zlatem.

Rastafariáni problémům s alkoholem řekli své – ne! Jejich spojení a zasvěcení Jahovi je chrání od alkoholu a jeho konzumace je pro ně nepřijatelná.⁵⁹ S ohledem na výše uvedenou skutečnost tak je pro rasty jednodušší se alkoholu vyhýbat. Je tu i další historický aspekt. První otroci se dostali do rukou otrokářů tak, že se nechali jednoduše opít⁶⁰ a posléze unést. (Halama, 2008, s. 53-54)

Podobně jako je tomu s alkoholem, rastové mají striktní zásady i pro stravování. To se opírá o starozákonní pravidla, která jsou stejná jako pro Židy. Snaží se vyvarovat všem chemickým úpravám a konzervačním přísadám jídel. Pravidla čistých a nečistých zvířat se uplatňují, pokud jsou zvířata vůbec konzumována. Naprostá většina rastů totiž odmítá jakýkoli projev lidské krutosti k zvířatům, která pokládají za boží stvoření. Celkovou zásadou správného stylu života a stravy je tzv. *I-tal food*.⁶¹ (Halama, 2008, s. 53-54)

4.3.2.4 Reggae

Reggae je nejvýznačnější druh černošské populární hudby od začátku 70. let. Vzniklo spojením tzv. rhythm-and-blues původem z New Orleans a jamajské lidové taneční hudby *mento*. Od svého počátku pak lze pozorovat v reggae tyto dvě vývojové fáze. První období nazývané *ska*⁶² akceptuje americkou složku hudby, avšak jsou zde již cítit typické houpavé rytmy. Druhá fáze tzv. rock-steady začíná zdůrazňovat roli bass kytary. Bezprostředně potom (1972), kdy proniká do reggae náboženská ideologie rasta a obřadné bubnování *burra*, se reggae tvaruje do finální podoby. Základní vlastností reggae je kontrast vztahu mezi relaxační melodií a obsahem, který je zpravidla ostře politický nebo naopak propagační v rámci rastafariánské víry. Na Jamajce následně vzniká úzké spojení s lidovou kulturou a za pomoci Boba Marleyho⁶³ se reggae pomalu rozšiřuje do celého světa.⁶⁴ (Vlček, 1988, s. 52)

⁵⁹ Opět záleží na míře ortodoxnosti. Někteří rastové konzumují alkohol pro lepší odbourávání marihuany z těla.

⁶⁰ Podobně jako hlavní hrdina stejnojmenné knihy *Candide* od francouzského spisovatele Voltaira. *Candide* se hned na začátku knihy nechá napálit a po napití piva se omylem nechá naverbovat do bulharského vojska.

⁶¹ Zdravé, čerstvé a přírodní jídlo bez masa a chemických látek. *I-tal* může v jejich jazyce *Iyaric* znamenat také synonymum pro slova *vital* či *natural*. Konzumuje se tedy pouze ovoce a zelenina, pečivo z vlastního zrní a pije se čistá voda nebo domácí šťáva. *I-tal* ale nemusí znamenat pouze způsob stravování, ale také něco jako životní motto. Zdravý a morálně čistý styl života. Díky náročnosti je výsadou ortodoxních rastů, kteří žijí v horských komunitách a odmítají vše, co jim nabízí společnost. Takoví rastové si často zhotoví vše, co jim příroda nabídne. Od oděvů po bydlení. (Halama, 2008, s. 54)

⁶² O vzniku jamajského *ska* se vedou spory a existuje zde mnoho teorií. Nejpravděpodobnější z nich je: Počátkem roku 1961 se sešla v jamajském Kingstonu vybraná společnost muzikantů s cílem nahrát nové písně. Cílem bylo vymyslet něco nového. Něco, co uchvátí jamajskou klubovou scénu natolik, že se o tom bude mluvit na celé Jamajce. A tak vznikl nápad zkombinovat americké prvky s jamajskými, zejména při úderech do strun, kdy kytarista udeří v momentu, kdy bubeník teprve zvedá paličku a vznikne poté zvuk: „a-ska, a-ska, a-ska“. Vznik názvu *ska* tak plyne právě z výsledných zvuků této kombinace. (Neuman, 2005, s. 31-32)

⁶³ Bob Marley s prstenem od nejstaršího syna Haile Selassie I., Asfy Wossen Tafariho viz. Obr. č. 10

⁶⁴ V Anglii vzniká reggae kolem roku 1972 jako produkt černošské subkultury větších měst a je zde kolektivně přijímáno.

4.3.2.5 Iyaric

Po příchodu Angličanů na Jamajku zde byl zaveden oficiální jazyk angličtina.⁶⁵ Dřívější usedlíci, potomci španělských kolonizátorů, kreolové a afričtí otroci se následně mísili s nově přichozími Angličany a dali tak za vznik dvou novým jazykovým pólům. Na jedné straně královská angličtina neboli *Queen's English* a na druhé potlačovaný kreolský dialekt s prvky angličtiny, *patwa*. Tato tzv. *patwa* má v sobě prvek, který si s sebou přivezl každý otrok. Tímto prvkem je jazyková zvukomalba. Časem tyto dva jazykové póly srostly takovým způsobem, že když Afrojamajčan mluvil anglicky, Angličan mu nebyl schopen porozumět.⁶⁶ Tento srůst plynule pokračoval až do vzniku rastafariánského hnutí, kdy byl filology hnutí dialekt od základů přepracován. (Halama, 2008, s.58)

Postupem času si rastafariáni při četbě bible začali postupně uvědomovat obrovský potenciál jazyka. Jeho síla je uchvátila natolik, že dokázali vytvořit ojedinělé dílo, řeč, při jejímž užívání je člověk chráněn od všech špatných⁶⁷ slov. *Iyaric*. Jako příklad *Iyaricu* v češtině může být slovo *ležet*. Slovo samo o sobě neznamena nic špatného. Obsahuje však slovo *lež*, což už je významově slovo negativní. Rastové by ho tedy nahradili slovem *pravda* a z původního slova by tak vznikl novotvar s pozitivním nábojem, *pravet*. Příklad v angličtině může být slovo *dedication*. *Ded* zní podobně jako *dead*, proto se použitím opaku mění slovo na *livication*. Dalším důležitým prvkem rastafariánského *Iyaricu* je tzv. forma *I&I*. Tento symbol značí jednotu každého s každým a zároveň také s Nejvyšším. Je to jakési nekonečné já neboli *I* v čase. Použitím tohoto symbolu odpadají jakákoli slova označující vlastnictví. Již není něco někoho, ale všichni se podílejí na prospěchu jediného, společného celku. (Halama, 2008, s.58-59)

Posledním prvkem, který se podepsal na tvorbě *Iyaricu* je zařazení biblických termínů do běžné řeči. Tímto způsobem vznikl již v práci zmíněný termín *babylon* – myšlenka euroamerické utlačující společnosti. *Šelmou* ze Zjevení je myšlena policie, *Sionem* hora Axum v Etiopii, *exodem* repatriace Afričanů apod. (Halama, 2008, s.59-60)

⁶⁵ Angličtina je na Jamajce úředním jazykem dodnes.

⁶⁶ Tento jev je zmíněn v praktické části práce v kapitole *Rozhovory a diskuse* v rámci otázky č.8. Jeden z anglicky mluvících respondentů uvádí nesrozumitelnost textů při poslechu reggae.

⁶⁷ Špatných slov v tom smyslu, že symbolizují cosi negativního. Například smrt, hřích apod. (Halama, 2008, s. 58)

4.3.2.6 Hudba a Bob Marley

Hudba, jak už bylo zmíněno, je pro rastafariány důležitým kulturním prvkem. Hudbou se dají sdělit pocity, myšlenky, nálady i dodat odvahy. Od počátku věků provázela hudba člověka v rámci socializačních procesů nebo rituálních obřadů. Provázela ho i do války.⁶⁸ V rastafariánství je to tak trochu všechno dohromady. Jamajské reggae se do celosvětového povědomí dostalo hlavně díky jednomu konkrétnímu člověku. Samozřejmě, že Jamajka dala světu spousty dalších muzikantů, nicméně Bob Marley je z nich asi tím nejznámějším. Nejenže koncertoval se svou kapelou po celém světě, ale zasadil se také o nedocenitelnou misijní činnost šíření rastafariánství do povědomí lidí po celém světě.

Marley, celým jménem Nesta Robert Marley, se narodil roku 1945 na farnosti Saint Ann Paris devatenáctileté Cedelle z Jamajky a britskému důstojníkovi Norvalu Marlymu.⁶⁹ Bob tuto skutečnost nesl velmi těžce. Jeho matka po letech vyprávěla, že mívával sebevražedné deprese a trápil se otázkami typu: *Proč je můj otec bílý, a ne černý jako otcové ostatních? Mohu za to já? Provinil jsem se nějak?* (Neuman, 2005, s. 37)

Když bylo Marleymu deset let, jeho matka se s ním z venkova přistěhovala do Kingstonu, do neblaze proslulého ghetta⁷⁰ Trench Town. Pravidla byla tehdy v ghettu velice přísná.⁷¹ Neexistovalo zde žádné právo na osobní majetek, všechno patřilo všem – hudba, marihuana, hrnce na vaření i střecha nad hlavou.⁷² Tady v Trench Townu se Bob poprvé setkal s Bunnym Livingstonem.⁷³ Bunnyho otec se stal později Cedelliným partnerem a tak spolu s Bobem vyrůstali jako nevlastní bratři. Když se později setkali ještě s Peterem Toshem, který uměl hrát na kytaru, záhy spolu trávili veškerý volný čas a později založili skupinu *The Wailing*

⁶⁸ Například sultán Mehmed II. měl při obléhání Konstantinopole roku 1453 zřízené speciální armádní kapely pro rozptýlení či dodání odvahy vojsku. Nemusí se jednat pouze o válečný kontext. Lidé si zpívají na pohřbech, na svatbách, narozeninách, křtinách apod. Všechny tyto akty je spojují. Mluvíme zde tedy o nezpochybnitelné síle hudby samotné. (Hájková, 2015)

⁶⁹ Norval si Cedellu sice vzal, ale záhy ji i malého Boba opustil.

⁷⁰ Název ghetto označoval uzavřené židovské čtvrti, kde museli žít Židé odděleni od křesťanských čtvrtí. První čtvrť označovaná jako ghetto, nová, zcela segregovaná židovská čtvrť, byla zřízená v Benátkách roku 1516. (Bayerová, 2016)

⁷¹ Trošku jiný pohled na tehdejší situaci má Jah Earl, průvodce S.Foehra po Jamajce, konkrétně po Kingstonu. Earl žil se svou ženou a dětmi v Trench Townu na začátku šedesátých let předtím, než Trench Town získal pověst města, ve kterém jsou politici a pistolníci stejně nebezpeční. *“Tehdy to bývalo dobré. Nebylo to ghetto. Lidé ho tak považují nyní. Bylo tu jen tolik místa na silnicích, aby se sem vešlo pár aut a zbytek byly uličky, tak akorát veliké na kolo. Domy byly ze dřeva a ploty z vlnitého plechu. Mohlo to tu vypadat nevládně, ale bylo to dobré místo k životu. Nebál ses o sebe. Ráno chodil mlékař a nechával láhev mléka a bochník chleba u domů. Nikdo nekradl. Lidi byli přátelští. To až po roce 1967-68 se začali dít změny a najednou tu bylo nebezpečno. Přišly politické strany JLP a PNP. Ty daly svým stoupcům do ruky zbraně a tehdy začalo násilí a přibylo zločinu. Sám se tam nevydám, pokud mi bratr (brethren) neřekne, že je tam bezpečno. A to žiju na Jamajce celý život.”* (Foehr, 2008, s. 53-54)

⁷² O mnoho let později Marley v písni *No Woman No Cry* o tomto stylu života vypráví.

⁷³ Bunny byl pozdější součástí kapely *The Wailing Wailers*. Je též znám jako Bunny Wailer.

Wailers. Jejich talentu si všiml Joe Higgs.⁷⁴ U Higgse se *Wailers* dostalo základní hudební výchovy. Jejich výkon měl daleko do bezchybných skladeb, ale producent v nich viděl potenciál a tak *Wailers* nahráli první single s názvem *Simmer Down*. Ten se držel dlouhou dobu na vrcholu jamajského žebříčku. (Neuman, 2005, s.36-38)

Dnes můžeme s odstupem času na mnoha CD výběrech sledovat, co všechno *Wailers* natočili a co byly jejich inspirační zdroje. V jejich repertoáru najdeme soulové balady, uhánějící ska, spirituály, taneční muziku, ale i cover-verze všeho možného, včetně Beatles a Boba Dylana.

V roce 1966 Marley odjel do USA a *The Wailers* se odmlčeli. Jejich písně však přinesly do světa hudby zpomalení ska tempa a naznačily tím fakt, že se v jamajské hudbě opět chystají převratné změny. Roku 1969 Marley i celá jeho kapela přijali rastafariánskou víru, která v základech změnila jejich životy. Pět let poté, co z kapely odešel Bunny Wailer a Peter Tosh, kapela změnila název na *Bob Marley & The Wailers*. Po vydání alba *Natty Dread* se z Boba stala hvězda, která mu umožnila šířit rastafariánství po celém světě. (Neuman, 2005, s.36-38)

Marley miloval nejen hudbu, ale také kopanou. Při jednom z mnoha zápasů mu protihráč nešťastně došlápl na palec. Při následném vyšetření u něho lékaři objevili rakovinu kůže, pro kterou měl nejspíše predispozice zděděné po otci. Bob byl silně věřící rastafarián, který odmítal jakoukoli léčbu včetně jakéhokoli zásahů do lidského těla⁷⁵ a i s touto diagnózou dále vystupoval. Po několika letech na následky rakovinových metastáz proto 11. 5. 1981 v Miami na Floridě zemřel. Svým přínosem pro svět si vysloužil místo na chodníku slávy v Hollywoodu a svými činy proslavil Jamajku a dal jí šanci na lepší život. Byl pohřben se svou kytarou, marihuanovým pukem, fotbalovým míčem, prstenem od prince *Asfy Wossen Tafariho* a biblí. Oficiálně má jedenáct potomků⁷⁶ a většina z nich se věnuje hudbě.⁷⁷ (Jílek a Pivrnec, 2018)

⁷⁴ J.Higgs byl tehdy velice uznávaným jamajským hudebníkem s intenzivním zájmem o osud mladých, ambiciózních a talentovaných zpěváků. To bylo tehdy velice vzácné. Higgsův dvorek v Trench Townu byl v 60. letech neustále plný muzikantů. (Neuman, 2005, s. 37)

⁷⁵ Odmítání zásahů do lidského těla převzali rastové z biblického verše: „...ani těla svého řezati.“ (Lv 21,5) Toto dobrovolně oprostění od lékařských zákroků je jedním z možných důvodů, proč je v současné moderní euroamerické společnosti téměř nemožné žít jako pravověrný rastafarián, řídicí se ortodoxními nábožensko-socio-kulturními pravidly.

⁷⁶ Poslední slova Boba Marleyho byla jeho nejstaršímu synovi Ziggymu: "*Money can't buy life.*"

⁷⁷ Po smrti Marleyho, zůstala Jamajka sebestředně zahleděna do nekomplikované hudby k tanci, která ale nezajímala snad nikoho krom Jamajčanů samotných. Vypadalo to, že reggae jako takové zanikne. Našlo se několik statečných, kteří volali po svobodě a rovnosti, ale jejich hlas zanikal v šustotu bankovek lidí, kteří na to měli. Nástup elektronické hudby v 90. letech a už třetí vlna zájmu o „ska“ muziku zapříčinila, že se pozornost společnosti obrátila zpět ke kořenům reggae a inspiračním zdrojům této hudby. Nastala obrovská vlna různých reedic LP's starých jamajských hitů a prodeje dávno zapomenutých CD's. Podnikaví vydavatelé začali shánět levná práva na šíření skladeb ve stylu reggae a ska, nebo vydávali dokonce bez nich. Bez zaplacení těm, kteří to nejvíce potřebují. Jamajským autorům, kteří žili celý život v bídě. (McDonald, 2012; White, 1998)

5 Praktická část

Praktická část práce se opírá především o vlastní výzkum a jako samostatná kapitola je dále členěna na podkapitoly. V těch byli popsáni samotní respondenti, příprava a následné rozhovory. Ty byly doplněny o analytické komentáře.

5.1 O respondentech

Respondenti byli vybráni podle jejich rozdílných zkušeností s rastafariánstvím od absolutní neznalosti až po samotné členství. Otázky byly proto uzpůsobeny tak, aby se každý z respondentů mohl vyjádřit a společně s ostatními respondenty tak vytvořit názorové spektrum, které pomůže lépe pochopit sociokulturní dopad rastafariánství na dnešní společnost u nás i ve světě, právě očima samotných respondentů. Výčet respondentů je uveden níže v Tab. č. 1 - *Výčet respondentů*.

Respondent	Věk	Pohlaví	Zaměstnání
A	26	Muž	Analytik
B	23	Muž	Student (chemie) /Laborant
C	29	Žena	Mateřská dovolená
D	52	Žena	Laborantka
E	31	Muž	Biomedicínský inženýr
F	23	Žena	Studentka v zahraničí (farmacie)
G	57	Muž	Vědecko-výzkumný pracovník
H	25	Muž	Student (marketing)
I	25	Muž	Technik u geologické stanice

Tab. č. 1 - *Výčet respondentů*

5.2 Příprava rozhovorů

Celkem proběhlo devět rozhovorů. Trvaly v průměru 30minut a odehrávaly se⁷⁸ téměř všechny v dopoledních hodinách v prostorách pražských kaváren. V tyto časy byly kavárny zpravidla prázdné a na rozhovory tak byl klid.

Respondentům bylo na začátku rozhovorů rovněž sděleno⁷⁹, že jejich odpovědi budou zestručněny, navzájem porovnány v souladu s příslušnými metodami a literaturou a poté zakomponovány do práce. Většina respondentů si přála zachovat anonymitu. Výzkum je tak ve finále celoplošně anonymní, nicméně všichni respondenti souhlasili s uveřejněním svých odpovědí v rámci výzkumu pro účely akademické obce.

⁷⁸ Až na dvě výjimky. Dva respondenti jsou v zahraničí. Jeden rozhovor probíhal formou Skype spojení, druhému respondentovi byl zaslán dotazník.

⁷⁹ Respondentům bylo kolektivně sděleno, aby odpovídali co možná nejvíce upřímně, dle vlastního přesvědčení a světonázoru. Nejsou žádné špatné odpovědi. Důležité jsou jejich vlastní názory.

5.3 Rozhovory a diskuse

Již zmíněné uvedené prvky rastafariánova zevnějšku nejsou něčím, co musí platit výlučně pro rastafariány. Vzhledem k celosvětovému úspěchu reggae se uvedené zvyky a symboly roznesly do celého světa a je možné se s nimi setkat v podobě výstřelků vkusu či módy. Pochopení těchto symbolů a tradic je z našeho euroamerického pohledu značně ztíženo obrovskými kulturními rozdíly. Tyto rozdíly jsou natolik znatelné, že je velice těžké se při snaze o jejich smazání a plné pochopení zorientovat.

Cílem výzkumných otázek⁸⁰ bylo zmapovat znalosti respondentů, kteří jsou s tématem více či méně seznámeni a pochopit tak, jak moc a do jakých sfér se rastafariánství dokázalo rozšířit. Někteří respondenti v různých otázkách byli více či méně sdílní. Občas ani nedokázali na danou otázku odpovědět. V tomto případě jsou jejich odpovědi u příslušných otázek vynechány.

1) Jaké jsou podle Vás pilíře kultury, co ji definuje a co podle Vás kultura je?

První otázka byla záměrně cílena na pojem kultura⁸¹. S rozdílnými zkušenostmi a znalostmi respondentů je téměř jisté, že si pod tím každý představí něco jiného a během dalších otázek tak bude lépe pochopitelné, jakým směrem se respondenti při odpovědích ubírají. Co je pro ně stěžejní a co naopak nikoli.

A: „*Něco, co spojuje lidi-literatura, zvyky, náboženství, hudba. Celkový soubor nějakých fenoménů, které spolu lidé sdílí.*“

B: „*Divadlo, hudba, výtvarná umění, tradice, zvyky.*“

C: „*Jídlo, měna, zvyky a tradice.*“

D: „*Rozdělila bych si kulturu na sociální a uměleckou. Za sociální pokládám vědomí své historie, sjednocující ideologie nebo náboženství, vymezující obecně platná pravidla, systém vymáhání a dodržování pravidel. Ještě bych přidala důležitý humanitární systém. Pod uměleckou složkou si představuji zejména literaturu, hudbu, výtvarné umění, architekturu, divadlo a film.*“

⁸⁰ Co se týče samotných otázek, ty tvoří podotázky základních výzkumných otázek. Na většinu výzkumných otázek bylo již odpovězeno v rámci teoretické části práce. Odpovědi respondentů tak budou jakýmsi doplněním a zjištěním, jak rastafariánství jako jakousi entitu vnímají samotní lidé.

⁸¹ Pro srovnání. První antropology celosvětově přijatá definice kultury od Edwarda B. Tylora v jeho knize *Primitive Culture (1871)*: „*Kultura neboli civilizace (...) je komplexní celek zahrnující vědění, přesvědčení, umění, zákony, morálku, tradici a veškeré další schopnosti a zvyklosti, které lidé získávají díky tomu, že jsou členy společnosti.*“ (Tylor, 2018)

E: „Spiritualita, vztah k bohu a božství, z toho plyne vše ostatní.“

F: „Tato otázka se mi zdá celkem zavádějící a není mi moc jasné na co otázka směřuje. Podle mě si každý pod pojmem kultura může představit něco jiného. Může se jednat o jeskynní malby v Altamiře anebo poslední vydané album Eminema. Každopádně cokoli, co člověku přináší estetický a příjemný požitek bych nazvala kulturou.“

G: „Kultura je neoddělitelně spjata s ekonomicko-sociálním stavem společnosti ve státě, ve kterém žijí lidé, kteří v daném období příslušnou kulturu vytvářejí.“

H: „Kultura je něco, co se dědí z generace na generaci a zároveň si ji každá generace trochu upravuje a díky tomu se kultura vyvíjí, mění, mísí s ostatními kulturami. Byť je obecná, výchozí kultura společná se všemi každý si z ní může vzít jen to co je mu nejvíce sympatické, a to poté předávat dál.“

I: „Kulturu pro mě definuje asi nějakým způsobem kreativní práce, která má za výsledek např. hudbu, divadlo, výtvarné umění a v neposlední řadě i různé zvyky různých kultur. Všechny tyto výsledky kultur bych řekl, že zároveň pro mě tvoří pilíře kultury. Navzájem jsou propojené a navzájem se tvoří.“

2) Kdy a z jakého důvodu si myslíte, že začalo otrokářství – jaký je na něj Váš názor.

A: „Stejně jako je stará samotná lidská společnost. Řekl bych, že asi od Sumerů a nejstarších civilizací. Jestli se nepletu s těmi židovskými kmeny jako prameny, tak se to bere od otroctví v Egyptě.“

B: „Dle mého je tu od pradávna. Podíváme-li se na nejstarší kultury: Egypťané, Aztékové, Babyloňané apod. Ve všech těchto kulturách je otrokářství silně zakotveno. Z evolučního hlediska to dává smysl, a jisté známky otrokářství lze pozorovat i v živočišné říši. Samozřejmě z humánního hlediska se jedná o naprosté potření základních lidských práv, takže vnímám otrokářství jako velice negativní atribut lidské společnosti. Z evolučního pohledu se však pro „ty nahoře“ jedná o skvělou možnost jak se „zaopatřit“ a předat tak své geny do dalších generací bez vynaložení takové energie například pro shánění potravy. Třeba mravenci, termiti apod.“

C: „Na úplném počátku lidstva a šlo skrz celou historii.“

D: „Fyzickou a sociální. Ujařmit jiného člověka ve svůj prospěch... Ještě někde v jeskyni?“

E: „Názor je takový, že první černí otroci byli z Afriky prodáni svými vlastními (černými) lidmi, další vývoj událostí směřoval pouze k větší efektivitě náběru.“

F: „Starověké Řecko, kdy byli lidé časově vysílení, ale měli dostatečný majetek a prostředky si

privlastnit levnou pracovní sílu. “

G: *„Levná pracovní síla a touha po moci někoho ovládat, právě otroky je a byla hluboce zakořeněna snad v každém člověku. Otázkou je, jaký společenský systém ji nebo lépe otroctví, připustí. Respektive v historii připustil. A připustil historicky již od starověku Římské říše až do zrušení otroctví v Americe v 19. století. “*

H: *„Od doby, kdy se lidé začali seskupovat. Někdy v pravěku. Tehdy si myslím, že se člověku vnukla myšlenka, že nějakou nepříjemnou práci může vykonávat někdo jiný. Někdo slabší nebo třeba nepřítel apod. “*

I: *„Tak 2000 let př. n. l.? Názor na otrokářství je pro mě samozřejmě negativní a myslím si, že nikdo z nás nemá právo dělat z druhého otroka. “*

Stejně jako předchozí, byla i tato cílena na otázku, jak jednotliví respondenti vnímají socio-kulturní jevy a historické skutečnosti a s jakým citovým zabarvením na ně tyto jevy působí. Konkrétně tedy systém otrokářství, jehož důležitost pro vznik rastafariánství byla popsána v kapitole *Pozadí vzniku hnutí rastafari*. Otázka byla mířena na vznik a jeho postupné uplatňování v rámci lidské společnosti. Samozřejmě každý z respondentů vnímá historické souvislosti jinak, a tak jsou zde i rozdílné názory na otázku systému otrokářství. Obecně je za vznik systému otrokářství považována neolitická revoluce, kdy se člověk přesunul z lovu a sběru na usedlejší způsob života ve smyslu zemědělství. Tehdy začaly vznikat první náznaky otrokářství. Předchozí způsob sběru a lovu byl totiž systémem rovnostářským, kdyžto neolitická revoluce přinesla pojem soukromého vlastnictví.

Otroci byli hojně využíváni po celém světě. Od Mezopotámie, kde je otroctví zaznamenáno v Chammurapiho⁸² zákoníku, po starověký Řím, Řecko, Izrael apod. Otroci měli na různých místech různá postavení a bylo s nimi podle toho také zacházeno. Vesměs se však pokaždé jednalo o jejich využití v rámci cizího prospěchu. Jak se shoduje většina respondentů, otrokářství neboli „*touha ujařmit jiného člověka ve svůj prospěch*“, lze považovat za jev, který je hluboce zakořeněn v našem podvědomí a provází nás již od počátků naší civilizace.⁸³

⁸² Zmínky o otrocích nalezneme již v Chammurapiho zákoníku. Ten pochází přibližně z roku 1800 př. n. l. „*Jestliže někdo ukryl ve svém domě buď otroka, nebo otrokyni, uprchlé z paláce nebo nevolníkovy, a na výzvu hlasatele je nevydá, tento majitel domu bude usmrčen. “ „Jestliže otrok jiné osoby udeřil příslušníka třídy plnoprávných občanů ve tvář, uříznou mu ucho. “ (Kovář, 2010)*

⁸³ V dnešní době je otroctví téměř ve všech částech světa včetně České republiky zakázáno a je trestně stíháno mezinárodním právem.

3) Co se Vám vybaví pod pojmem rastafariánství? Co pro Vás pojem znamená?

A: „Představím si Jamajku. Marihuanu a slogany typu: *mír a láska. Taky dredy. Jo a ještě určitě Marleyho.*“

B: „Co se mi vybaví: *Jamajka, Bob Marley, trikolóra červená žlutá zelená, marijánka, reggae.*“

C: „*Lidi s dredy, kteří celý den kouří marihuanu.*“

D: „*Dredy, reggae, marihuana, životní filozofii skupiny lidí prosazující větší vzájemnou toleranci a svobodu.*“

E: „*Kulturní větev, sociologický kmen a životní styl a vlastně i kultura, protože pevně definuje vztah k Bohu, a z něj pak následně vycházejí více či méně doktrinované přístupy k životu jako celku.*“

F: „*První, co mě napadne jsou barvy a afro. Takže charakteristické rysy v oblékání a podoby zevnějšku. Rastafariánství pro mě vlastně nemá žádný význam, sama jsem se s ním nikdy nesetkala. Možná maximálně tak poslechem hudby Boba Marleyho.*“

G: „*Je to doposud živý životní styl a kultura, která primárně vychází z rastafariánského hnutí a poté pak náboženství se svým pojetím světa, smýšlením a chováním.*“

H: „*Jamajka, lidé s dredy, marihuana, lev, reggae, trikolóra červené, zelené a žluté, rasta čepičky.*“

I: „*Tak rozhodně jedna z prvních věcí, co mě napadne, tak je Bob Marley. Dále rozhodně kultura, náboženství, Jamajka, tráva, dredy. To jsou asi hlavní pojmy, které mě napadnou, když si představím pojem rastafariánství. Řekl bych, že určité názory toho to hnutí budou podobné jako moje vlastní, ale nikdy jsem se o to více nezajímal tudíž to nemohu říct s jistotou. Jediné, co vím že máme s jistotou společné je právě kouření marihuany.*“

Většina respondentů si pod pojmem rastafariánství představí již zmíněné základní symboly. Ne každý z nich s nimi však sympatizuje. Někteří dokonce reagují či vnímají symboly negativně. Je jasné, že všichni respondenti spolu navzájem nemusí souhlasit, nicméně koncept otázek a výběr respondentů byl sestaven právě pro srovnání těchto názorových odlišností.

Příkladem může být marihuana a její, pro rastafariány, rituální užívání. Většina respondentů marihuanu zařazuje do kategorie lehkých drog, ale tolerují ji.⁸⁴ Někteří z nich ale její užívání považují za škodlivé, např. na psychiku člověka, a proto tento krok odsuzují.

⁸⁴ Tento fakt by mohl být zapříčiněn tím, že česká společnost je v rámci své historie tolerantní a nemá jakožto národ hlubší zkušenost s rasismem namířeným vůči příslušníkům černé rasy, a proto jsou zde vyhovující

Více zaujatí respondenti mluví o vztahu jedince (rasty) k Bohu, o kultuře, svazku či kmenu a jsou schopni se v rámci svých sociálně-kulturních možností alespoň částečně ztotožnit s ideály rastafariánství.⁸⁵ Rastafariánství vnímají více spirituálně než jen požitkářsky a zároveň věří, že by mohlo být jednou z životních cest.

Dredy a symbolická trikolóra červené, zelené a žluté byly v odpovědích respondentů zmíněny také častokrát. Stejně jako Marley a reggae. Tuto skutečnost lze přikládat významnosti Marleyho⁸⁶ a jeho celosvětovému přínosu nejen v rámci rozšíření rastafariánské kultury, ale také hudebního stylu reggae.

4) *Odkud si myslíte, že rastafariánství pochází?*

A: „Pochází z Jamajky, ale jeho prameny sahají až k období židovských kmenů.“

B: „Jamajka.“

C: „Střední Amerika.“

D: „Z Jamajky.“

E: „Jamajka.“

F: „Kdybych si měla tipnout, tak Jamajka.“

G: „Jamajka.“

H: „Babylon? Něco na středním východě.“

I: „Myslím si, že Jamajka. Ale teď, když nad tím přemýšlím, tak ta asi bude nejvíce známá výskytem, ale je pravda, že původně může asi klidně pocházet i z Himalájí nebo tak.“

Vesměs všichni respondenti zmínili Jamajku. Jak již bylo v práci popsáno, první komunity byly založeny právě v Kingstonu, hlavním městě Jamajky. Jeden z respondentů zmínil rastafariány tolikrát proklínaný babylon. Babylonem se rozumí vše, co rasta na světě nenávidí a od čeho chce utéct. Pravda je nejspíš taková, že pokud by životní podmínky lidem na Jamajce vyhovovaly a babylon by neexistoval, nejspíš by rastafariánství nevzniklo.

podmínky. Tolerujeme menšiny jak etnické, tak náboženské – podobně jako u marihuany a např. alkoholu. Poslední dobou jsou tyto dvě komodity společností akceptované, avšak pouze alkohol je v naší zemi legální. (více v otázce č. 10)

⁸⁵ Tito respondenti mají pochopení i pro užívání marihuany v rámci rituálních obřadů.

⁸⁶ O významnosti Marleyho pro rastafariánství mluví v knize S.Foehra jamajský zpěvák, skladatel a producent Yami Bolo, který je oddaným rastafariánem. „Bob Marley zpíval o zdravení ve jménu Jeho císařské Výsosti Haile Selassieho, Všemohoucího, a řekl, a řekl: ‚To je náš král,‘ a lidé vzhlíželi ke králi a povstali. Král měl vizi a lidé bez vize neuspějí. Bob Marley byl největším umělcem v historii reggae a vše co lidem řekl, bylo: ‚Pozdrav ve jménu Jeho císařské Výsosti císaře Haile Selassieho I., Jah Rastafari.‘ Toto řekl světu.“ (Foehr, 2008, s. 163)

5) *Nazvali byste rastafariánství náboženstvím? Hnutím? Sektou? Něčím jiným?*

A: „*Spíš subkulturou, to mi tam sedí nejlépe.*“

B: „*Náboženstvím určitě ne. Sekta také ne. Hnutí... S tím souhlasím nejvíce, respektive kdyby to bylo na mě tak rastafarianství pojmenuji jako životní styl či přesvědčení.*“

C: „*Hnutí.*“

D: „*Stejným dílem filozofií, náboženstvím i ideologií.*“

E: „*Nazval bych to kulturou, do které se zbylé pojmy vejdou. Jedná se o poměrně slušný návod k životu. Hlavně po spirituální stránce.*“

F: „*Nazvala bych to uskupení lidí s podobnými názory.*“

G: „*Asi náboženství, které se vyvinulo z původního hnutí.*“

H: „*Nahlížím na něj jako na náboženství.*“

I: „*To asi záleží na každém z nás. V každé věci můžeme najít špatné i dobré věci, ale za mě osobně rastafariánství vnímám jako náboženství nebo směr možná i životní styl.*“

Všechny tyto termíny spojují určitou skupinu lidí. Vymezuji ji. V rámci náboženství by tato skupina byla zaměřena na osobním vztahu k transcendentním zkušenostem a představám. Náboženství pojí bohoslužby či rituální obřady ve vztahu právě k těmto smyslově přesahujícím formám představ. (Barbora Bělíková, 2017)

Hnutí (politické hnutí) je organizované okolo jedné nebo více záležitostí. Tyto záležitosti se většinou týkají znepokojujících faktorů, které negativně zasahují do života právě členů hnutí.

Sekta podle definice z článku zpravodajského serveru Aktuálně.cz je: „*Náboženské, filozofické nebo politické uskupení, které se odloučilo od hlavního proudu.*“ Dále je v článku rozváděna její celistvější definice z různých pohledů. (Maňák, 2014)

Ota Halama však popisuje ve své knize *Rastafari*, že se v žádném pramenu ani v literatuře neseťkal s označením rastafariánství jako sekty. Pokud srovnáme znaky hnutí s rysy sekty podle R. Enrotha⁸⁷, rastafariánství splňuje tyto rysy pouze tři (opoziční, subjektivní rysy a rys pronásledování). Má za to, že charakteristika rastafariánství jakožto nábožensko-politického hnutí, jako to činí např. encyklopedie *Britannica* či jiná odborná literatura, je nejvýstižnější. (Halama, 2008, s. 7)

⁸⁷ (Enroth, 1995)

Co se týče odpovědí respondentů, každý z respondentů má na charakteristiku rastafariánství rozdílný názor a v odpovědích se neshodují. Pouze zainteresovaní respondenti považují rastafariánství za hnutí, stejně jako tomu je i u pravověrných rastafariánů.⁸⁸

6) *Kdy jste se s ním poprvé setkali? Přes jaké médium?*

A: „*Kamarádi a hlavně hudba.*“

B: „*V pubertě. Nejspíš poprvé přes kamaráda. Možná v televizi.*“

C: „*Z doslechu a médií.*“

D: „*V Paříži před asi patnácti lety, kdy jsem poprvé viděla černochoha v obleku, s kufříkem a dredy. Potom v hudbě UB40, později až s filozofií a Marleym.*“

E: „*Hudba.*“

F: „*Hudba, youtube.*“

G: „*V momentě vlastního vnímání světa i okolo mne z hudby, televize, tisku, ale i přes některé kamarády.*“

H: „*Asi v 8 letech. Tehdy jsem poprvé slyšel píseň Buffalo Soldier v rádiu.*“

I: „*Poprvé si myslím, že jsem se k tomu dostal přes Mr. Cocomana⁸⁹, kterého jsme na základce od 6.té třídy poslouchali poměrně pravidelně a pamatuji, jak právě tento interpret měl i videoklip, který byl natočen na Jamajce a v tom videu měl i nějaké rastafariány.*“

Někteří respondenti se s rastafariánstvím setkali poprvé přes kamarády jiní z různých médií, jako jsou např. televize, tisk apod. Nejvíce respondentů se však s rastafariánstvím seznámilo skrze hudbu. Ta zde hraje roli velice důležitého kulturního prvku a má několik významů.⁹⁰ Tento fakt již byl zmíněn v teoretické části práce. Hudba je totiž pomyslným mostem mezi interpretem a posluchačem. Vzhledem ke skutečnosti, že Jamajka má kolem 3 milionů obyvatel a reggae již zná skoro celý svět, je tento fenomén síly a životaschopnosti hudby více než pozoruhodný.

⁸⁸ Ti, pokud mluví o rastafariánství, nikdy nezmiňují termín *rastafarianismus*. Koncovka „*ismus*“ je rasty přísně odmítána. Je pro ně znakem povrchnosti ostatních hnutí, které tuto koncovku nesou a nezaslouží si podle nich žádný respekt viz. (kapitalismus, rasismus, fašismus, komunismus apod.) (Halama, 2008, s. 6-7)

⁸⁹ Vlastním jménem Adam Lančí alias Mr. Cocoman je český hudební interpret. Jeho tvorba se soustředí převážně na reggae.

⁹⁰ Konkrétně má dva významy. První tkví ve faktu, že je hudba nedílnou součástí bohoslužebných obřadů a je doplňkem modliteb. Druhý význam je misijní. Základy rastafariánské hudby je třeba hledat v Africe, konkrétně v Ghaně. Odkud si afrojamajští otroci přivezli své bubnování, které se později stalo základem hudebního stylu *burru* zmíněného v kapitole *Reggae*. (Halama, 2008, s. 61-62)

7) Jaký jste si k tomu vytvořili názor?

A: „Pohodová hudba. Relax.“

B: „Neutrální, nijak nepobuřuje.“

D: „Podle mě se snaží v člověku rozvíjet jeho pozitivní stránku. Byla to pro mne tehdy kultura, která se mi zdála na pohled příjemně exotická, bezkonfliktní a pohodová.“

E: „Kladný, jedná se o přitažlivou a živou ideologii a životní směřování.“

F: „Vybavím si pohodové lidi, kteří nejsou úspěšní a spíše se válí a nejsou velmi ekonomicky produktivní a pracovití. Určitě se nechtějí poddat autoritám a spíše chtějí být pány svého času.“

G: „Neznám detailně základní pilíře rastafariánství, ale vesměs pozitivní. S výhradou nesouhlasu s kouřením, asi pro rasty nezbytné marihuany, a někdy i s používanou vnější hygienou jejich stoupenců, které někdy vidím okolo sebe.“

H: „Jeví se mi jako nenásilná forma náboženství, ale obecně je mi málo známá. Představím si jen líný Jamajčany, co každý den kouří marihuanu a nic nedělají.“

I: „Určitě kladný názor.“

Respondenti, až na pár výjimek, vnímají rastafariánství pozitivně. Samotné pilíře a ideály na kterých hnutí stojí je nijak nepobuřují, naopak. Pro některé respondenty je rastafariánství dokonce možnou cestou pohodového a bezstarostného života v kontrastu nátlaku okolních autorit a neustále se vyvíjející společnosti.

8) Poslouchali jste někdy Boba Marleyho a reggae? Jak to na Vás působilo? Zaměřili jste se na obsah textů? Jaký si myslíte byl světový přínos Marleyho a reggae?

A: „Ano. Důležitý byl pro mě obsah a poselství míru a lásky. Klasicky. Na texty jsem se snažil zaměřit, ale podle mě je těžký Jamajský angličtině rozumět, takže spíš mi to nešlo.“

B: „Nikdy jsem reggae cíleně neposlouchal. Nezaměřil jsem se na texty. Celosvětový přínos – nedokážu odpovědět, nemám k tomu dostatek dat, ale co tak vidím. Je Bob s reggae takovou ikonickou dvojicí, takže to přínos nějaký musí mít.“

C: „Ano. Působilo to na mě vesele. Texty jsem neposlouchala, protože jsem jim nerozuměla.“

D: „Jednu dobu jsem neslyšela skoro nic jiného, nejspíš vývojová fáze. Působilo to na mě velice živě, možná někdy i trochu stereotypně. Znat texty jsem neměla potřebu, dokud jsem to chápala jen jako hudební kulisu. Až později, když mi syn zprostředkoval souvislosti. Určitě byl

Bob jeden z mírotvůrců v tom nejlepším slova smyslu v lidských dějinách. “

E: *„Ano. Působilo to na mě pozitivně až aktivačně. Na samotné texty jsem se soustředil, protože byly spojeny s aktuálním děním v té dané době. Většina jich je naprosto nadčasová a univerzální dnes i do budoucna, jako pro malé dítě. “*

F: *„Ano poslouchala. Rytmus hudby byl velmi příjemný a uklidňující. Na texty jsem se nezaměřila. Vybavuje se mi pouze text písničky Dont Worry Be Happy a tři malé ptáčky, jak si zpívají na dveřích. Marley se stal celosvětově známý zpěvák, řekla bych, že to bylo zřejmě kvůli tomu, že lidé potřebovali utéct ze stresujících zaměstnání a tlaku společnosti a jeho hudba nabízela přesně ty uklidňující tóny. “*

G: *„Myslím, že to byl jeden z nejvýznamnějších představitelů a šířitelů rastafariánství ve světě prostřednictvím hudebního stylu reggae, které šířil prostřednictvím textů se všeobjímající láskou mezi lidmi bez ohledu na rasu. “*

H: *„Ano, reggae obecně mám rád a na texty jsem se většinou nezaměřoval, spíš jen na hudbu, která je taková klidná. Určitě hodně popularizovala rastafariánství byť ne v jeho skutečné, duchovní, podobě ale spíš jako pózu pro mnoho lidí - (koukni na mě, kouřím trávu a mám dredy, jsem rasta). “*

I: *„Ano, poslouchal. Většina písniček na mě působí velmi pozitivně a dokážou mi zlepšit náladu. Přínos Boba Marleyho byl určitě největší v tom, že dostal hudební styl reggae do podvědomí normálních lidí. “*

Marleyho celosvětový přínos hudbě, rozvoji reggae a misijnímu šíření rastafariánství je nezpochybnitelný. Všichni respondenti, do jednoho, bez rozdílu v zainteresovanosti znají Marleyho a rytmy reggae. Během rozhovorů a v rámci odpovědí byli respondenti pozitivně naladěni. a jejich vztah k Marleymu a jeho hudbě je u nich pozitivní. Během poslechu jeho hudby, vnímají poklidný rytmus a pozitivní vibrace. Co se týče samotných textů a jejich poselství, respondenti zmiňují, že textům kvůli výslovnosti nerozumí. Tento jev je popsán v kapitole *Iyaric*. Přesné znění textů si většina respondentů po poslechu skladeb nevyhledávala. Více zainteresovaní respondenti mluví o nadčasovosti textů, které jsou podle nich aktuální i po tolika letech.

9) Určitě jste se setkali s lidmi, kteří měli dredy. Jaký je na to Váš názor? Je to podle Vás ve světě pouze módní trend, nebo je to spjato pouze s rastafariánstvím?

A: „Řekl bych že je to spjato s rasta a podobnými subkulturami. Historicky nosilo dredy podle mě víc národů. Mám takový dojem, že i Vikingové.“

B: „Lidé s dredy mi nevadí, považují to za styl účesu. Myslím si, že dredy jakožto účes možná byly původně čistě rastafariánské znaky, postupně dredy přešly do světa módy jako jeden z ‚extravagantnějších‘ stylů sestříhu.“

C: „Móda.“

D: „Jsem přesvědčená, že nositelé jimi chtějí určitě něco sdělit. Nejspíš svůj přístup k hodnotám. Myslím, že je zde určitě kladen důraz na osobní svobodu a nekonvenčnost. A co se týče spojitosti, myslím si že ne nutně přímo s rastafariánstvím. Avšak výjimky potvrzují pravidlo jistě i ve vztahu k módnosti.“

E: „V současné době se jedná z 90 % a plus o módní trend, ale je to pouze můj nepodložený názor. Když jsem sám dredy nosil, bylo to fajn. Pak ale přišla chvíle, kdy jsem si začal všimnout, že mě více oslovují lidi o cigára a papírky právě kvůli tomu ‚hele ten má dredy, ten má určitě cigáro apod.‘, starat se o ně bylo celkem těžký a prostě už mě to pak nebavilo, tak sem je shodil.“

F: „Řekla bych, že každý si může zvolit jakýkoli účes chce. Jestli je to nějaký znak rastafariánství, tak v tom nevidím spojitost. Možná lidé s dredy spíše následují svůj idol (Marleyho) a tak chtějí mít stejný účes jako on. Možná až poté se z toho stal znak.“

G: „Ano. Je to symbol rastafariánství a dredy symbolizují hřívu Lva z kmene Juda.“

H: „Dredy mám rád, mnoha lidem velmi sluší, nicméně nespojuji si je výhradně s rastafariánstvím. Historicky mají spíš význam díky nemožnosti mýt si často vlasy, a tak na mě působí že lidé nosí například i v afrických zemích. Ve vyspělých zemích je beru jako trend, byť poměrně dlouho trvající.“

I: „Dredy se mi osobně moc nelíbí, protože v tom žijí malé potvůrky, ale jako pokud je někdo má, tak s tím problém nemám. Myslím si, že v Evropě se jedná spíše o módní trend než, že by to bylo spjato s náboženstvím.“

Spojení dredů s rastafariánstvím pro respondenty není stěžejní. Mluví zde spíše o historických reáliích, přístupu k životním hodnotám či v tomto případě problematice základní

hygieny.⁹¹ Dredy, jak již bylo zmíněno, jsou pro rastafariány takovou malou napodobeninou lví hřívy. Jeden z respondentů tuto symboliku zmiňuje, avšak o samotný spirituální vztah respondentů k dredům nejde ani v jednom případě. Přes různorodé sympatie lze usuzovat, že by si ani jeden z respondentů dredy narůst nenechal.⁹² Jeden z respondentů zmiňuje dobu, kdy sám dredy nosil. To ho to tehdy stavělo do nonkonformní společenské role, kdy ho lidé obtěžovali na ulici o cigarety apod. právě kvůli dredům. To byl také jeden z důvodů, společně s jejich udržováním, proč dredy shodil.

Ve finále se drtivá většina respondentů shoduje v názoru, že dredy jsou dnes spíše módním doplňkem než symbolem, který musí být úzce spjat výhradně s rastafariánstvím. Jako symbol sice mohl být kdysi úzce spjat s rastafariánstvím, nicméně dnes jsou dle respondentů dredy jako jakýkoli jiný účes, byť možná o něco exotičtější.

10) Kouření marihuany je s rastafariánstvím úzce spjata. Jaký je na to Váš názor? Máte s marihuanou osobní zkušenosti? Do jaké míry myslíte že je užívání marihuany módním trendem, rituálem?

A: „Naprostou souhlasím. Konopí má na Jamajce skvělé podnebné podmínky a dobře tam roste. Myslím, že na západě a obecně okolo je to nějaký určitý trend. Na Jamajce asi součást folkloru, ale nemyslím si, že by to prožívali všichni.“

B: „Moje zkušenosti jsou takové, že jsem to dvakrát zkusil a ani jednou mi to nechutnalo. Nálada sice trošku lepší, ale od té doby jsem joint nevzal do ruky. Jinak můj názor je takový, že THC považuji za halucinogen. Je to sice přírodní látka, ale považuji ji za jednu z lehkých drog. Nevadí mi lidé, co si příležitostně joint dají, ale řekněme spíše na bázi jednou max dvakrát do měsíce či jen příležitostně.“

C: „Trend módy.“

D: „Kouření marihuany je pro mě jedinou stinnou stránkou. Vnímám ji jako ničivou berličku k podepření idejí, které to nemají zapotřebí. Svým způsobem dokonce jako něco, co je znehodnocuje. Výměna jedné nesvobody za druhou.“

E: „Jednoznačně je hned zřejmé, zda se konopí využívá k rituálním účelům a kdy dochází pouze ke zneužívání jeho účinků... Minimální parametr rituality je pro mne sdílení jointu

⁹¹ Bez předchozích hlubších znalostí, jeden z respondentů mluví o afrických zemích, kde lidé kolikrát nemají ani možnost umýt si vlasy. Možná je to spojeno s jeho předchozí znalostí propojenosti Afriky a rastafariánství na Jamajce, nicméně první zmínky o dredech, které ostatně byly převzaty rasty, pochází právě z Afriky. Těžko říct, zdali v tomto případě na to mají vliv více životní či kulturní podmínky.

⁹² Ačkoli dva z nich již dredy měli.

v kruhu. Jako společenská událost. Kouření každé ráno při ranní kávě považuji za striktní hulvátství.“

F: *„Ano. Sama bych řekla, že je to velice úzce spjato a tento zvyk rozhodně neodsuzuji. Marihuana má mnoho léčivých účinků. Důležité je správné dávkování. Možné je, že lidé jen slepě následují ostatní a kouří marihuanu, aniž by věděli, co rastafariánství znamená. To mi přijde jako zbytečné a bezvýznamné. Samozřejmě pokud pro někoho je rastafariánství smysl života, tak si umím představit, že kouření marihuany je pro něj rituálem a má spirituální význam.“*

G: *„Myslím, že prostřednictvím stavů z kouření marihuany se historicky tradovalo spojení, promlouvání s rastafariánským bohem Jahem. Podle mne její kouření není nezbytné a stačí se řídit jen hlavními principy přijatého náboženství, které kouření jistě nenařizuje.“*

H: *„Pro ty, kteří tomu nerozumí se jedná určitě o trend. Věřím ale, že z hlediska pravých rasta má kouření marihuany i jiný, rituální význam.“*

I: *„Nepřijde mi na tom nic špatného. Ať si každý dělá, co chce. Módním trendem bych řekl, že je to možná u mladé, malé části populace, která vidí trávu kouřit v hudebních videoklipech a filmech. Řekl bych, že část z těchto diváků může trávu vnímat jako trend, protože vidí, jak to kouří jejich oblíbený interpret. Těch bych řekl, že je spíš míň tudíž mi přijde, že marihuanu ani jako trend nevnímám.“*

Jak zmiňuje Halama ve své knize v kapitole o svaté rostlině, ganja není pro hnutí něčím, čím je pro euroamerickou společnost. Není nebezpečnou drogou. Není něčím, proti čemu je třeba bojovat, jako to činí vlády většiny států. Není zpestřením nebo výstřelkem všedního dne ani oslavou dne svátečního. Není něčím obdobným jako posezení v restauraci, jak to vidí většina euroamerických konzumentů marihuany. Pro rastafariány je rostlina posvátná a při jejím kouření vstupují do komunikace s Jahem. Je to pro ně totéž, jako pro křesťana účast na eucharistii. Rastafariánům nejde o to legálně „fetovat“, jde jim v tomto případě o to legálně, svým způsobem uctívat svého boha. (Halama, 2008, s. 57)

Co se týče samotného užívání, vedou se na našem území dlouholeté spory. Aktuální situace v ČR je taková, že je zde rozdíl mezi tzv. technickým a „obyčejným“ konopím (marihuanou). Podle nařízení vlády č. 463/2013 Sb. o seznamu návykových látek se jako technické konopí označuje registrovaná odrůda, ve které zastoupení psychoaktivního tetrahydro-kanabinolu (THC) nepřesahuje 0,3 % hmotnosti suché rostliny. Technické konopí může na poli o výměře do 100 m² pěstovat v podstatě každý. Odrůdy s obsahem THC nad 0,3 %

naopak dle stejného nařízení pěstovat nesmíte. Výjimku tvoří licencovaní pěstitelé. (Pukanecz, 2020)

Marihuana je v ČR kategorizována jako lehká droga a její neoprávněné přechovávání pro vlastní potřebu je nezákonné a postižitelné vždy v množství větším než malém⁹³ a za neoprávněné přechovávání může být vyměřena pokuta až do výše 15 000 Kč a uložen trest odnětí svobody až na jeden rok. (Biňovec, 2017)

Většina respondentů se s marihuanou již setkala. Může to být důsledek tolerantnosti naší společnosti, kdy je v dnešní době snadné si takovéto komodity opatřit a každý z nich má na marihuanu rozdílný názor. V porovnání s dremy, respondenti zde mluví o možnosti spirituálního vztahu k marihuaně, nicméně většina z nich bere marihuanu jako rekreační záležitost případně jako lehkou drogu. Respondenti také zmiňují trend užívání marihuany, který lze nejen v ČR, ale i ve videoklipech ze zahraničí aktuálně pozorovat.

11) Myslíte si, že rastafariánství nějakým způsobem ovlivnilo svět ze socio-kulturního hlediska? Jak moc, jakým směrem?

A: „Myslím že ano. Minimálně asi spoustu lidí v mladém věku a řekl bych, že je to ovlivnilo směrem k pacifismu.“

D: „Určitě ano. Hlavně díky Marleymu a reggae. Tím vstoupilo do povědomí lidí jako „Free“ alternativa, jak vidět svět.“

E: „Za mě je pravděpodobné, že masová většina nebere rastafariánství jako nějaký ucelený systém hodnot, ale jen jako druhotný znak pomalého a pohodového reggae.“

F: „Určitě dalo prostor pro vznik nové hudby a s nimi spjatými koncerty.“

G: „V principu pozitivně, ale globálně z většího měřítka se spíše prosadilo jen hudbou reggae. To je myslím většinou chápáno jako módní rytmický hudební styl a opravdových rastafariánů je myslím minimum. Nejvíce pak v zemích jím nejvíce dotčených, tj. Jamajka, Karibik a některé africké státy. Pro Evropany bych řekl, že je to spíše módní póza.“

H: „Určitě ano. Minimálně jeho „propagace“ nebo spíš seznámení západního světa skrz písně Marleyho, nicméně nedokážu popsat úplně přesně jak. Věřím, že pojem rastafariánství má mnoho lidí spojeno právě s Jamajkou reggae a marihuanou, ale domnívám se, že opravdový význam rastafariánství leží někde jinde.“

⁹³ 13. března roku 2014 přijal Nejvyšší soud stanovisko, které definuje nové limity „malého množství“ marihuany. Jedná se o doporučení pro justiční a policejní orgány, kterým by se měly řídit. U konopných drog se malé množství považuje max. 10 gramů sušeného konopí nebo 5 gramů hašiše. (Biňovec, 2017)

Rozhovory vedené s respondenty, v rámci výzkumných možností, reflektují míru povědomí o rastafariánství u nás i ve světě. Jedenáct položených otázek je pak současně odpověďmi samotných respondentů na poslední otázku a tou je míra socio-kulturního vlivu rastafariánství u nás i ve světě. Vzhledem k rozdílným zkušenostem samotných respondentů s rastafariánstvím, jsou tak jejich finální odpovědi očekávaně odlišné a dohromady vytváří široké názorové spektrum vzhledem ke zkoumané problematice nábožensko-politického hnutí, což bylo zároveň cílem praktické části práce.

6 Závěr

Ve 30. letech minulého století vzniklo na Jamajce nové nábožensko-politické hnutí zvané rastafari. Stoupenci hnutí, tzv. rastafariáni, kladli velký důraz na skutečnost, že jsou jako Afrojamajčané potomky otroků dovezených do oblastí Karibiku v době kolonizace. S hesly a snahou o repatriaci zpět do zaslíbené Afriky, odkud byli jejich předci sociálně a kulturně vykořeneční bílými otrokáři, stojí hnutí a jeho pilíře na pevných základech namířených proti materiální, konzumní, imperiální a kapitalistické společnosti. *Babylonu*. Babylon značí všechno, co rasta na světě nenávidí a odsuzuje. Termín babylon současně odkazuje na starozákonní město na území tehdejší Mezopotámie. Ostatně, biblických odkazů nalezneme v rastafiánské řeči Iyaric nespočet. *Iyaric* vznikl smísením angličtiny s kreolským dialektem *patwa* a je zároveň jakousi snahou o kulturní vzdor proti královské angličtině, která se stala díky anglickým kolonizátorům úředním jazykem Jamajky. Tento kulturní, ale zároveň i společenský vzdor můžeme sledovat právě v zakomponování biblických slov do Iyaricu. Tato převzatá slova jsou častokrát namířena proti veřejným institucím a hlavně, okolní společnosti. Příkladem je již zmíněný *babylon*, ale také např. *šelma* z knihy Zjevení, která má symbolizovat policii. Rastové tohoto jevu slovního přejímání hojně využívají pro podtržení pravdivosti svého přesvědčení.

Co se týče samotného hnutí, rastafariánství se dá označit filozofickým pojmem jako synkretické. Kombinuje v sobě nepochybně prvky křesťanství a židovství. Z každého z nich si však bere vždy jen to, co se mu hodí. Stejně jako předchozí dvě zmíněná náboženství, je i rastafariánství náboženstvím monoteistickým s jediným bohem, Jahem Rastafarim. Tento podobně jako v křesťanství trojjediný Bůh na sebe dle proroctví Jamajčana Marcuse Garveyho, vzal lidskou tvář. Touto tváří a očekávaným spasitelem se roku 1930 stal tehdejší čerstvě korunovaný habešský císař Haile Selassie I. Když císař roku 1966 poprvé přijel na Jamajku a rastafariáni poprvé spatřili svého vtěleného boha, bylo to pro ně skutečným potvrzením jeho božství. Několik dní před jeho návštěvou totiž na celé Jamajce hustě přšelo, ale když císař přistál a vystoupil ze svého letadla, nebe se náhle rozestoupilo a déšť ustal. Ať zní tato zpráva jakkoli zázračně, pro rastafariány to bylo a je jasným znamením, že Selassie je skutečně tím, za koho ho pokládají.

Stejně jako ostatní jiná hnutí, má i rastafariánství své symboly a poznávací znaky. Těmito symboly jsou např. pletence vlasů, které rasta někdy za celý svůj život neostříhá. Rastové jim říkají *dredy*. Dredy mají symbolizovat lví hřívu a s ní spojenou životní sílu. Dalším poznávacím znakem je symbolická trikolóra červené, žluté a zelené. Ty jsou barvami bohaté

vegetace, fauny a flóry, žhnoucího, silného slunce a prolité krve. Pro rastafariány jsou tyto barvy velmi důležité a nacházejí tak využití v uměleckých dílech, jako součásti oděvů nebo barvy obydlí.

Z náboženského či spirituálního hlediska je to také rituální kouření marihuany které je pro ně podobné, jako pro křesťana účast na eucharistii. V rámci rituálu se rastafarián dostává blíže k Jahovi a může s ním skrze bylinu promlouvat. V neposlední řadě se jedná o hudbu. Ta se stává pro hnutí, díky své síle a životaschopnosti šířit se napříč světem, asi nejdůležitějším kulturním prvkem. A to především díky misijní činnosti hudebníka Boba Marleyho, který v rámci svých koncertů po celém světě dokázal zároveň šířit i rastafariánskou nauku. Je jistě spousta dalších symbolů, které se odvíjejí od míry ortodoxnosti stoupenců hnutí, avšak výše zmíněné symboly jsou pro pochopení rastafariánství a samotnou práci těmi nejdůležitějšími.

Co se týče samotného výzkumu v praktické části práce, respondentům bylo položeno jedenáct otázek, které podrobněji rozvíjejí výzkumné otázky, jež byly stanoveny na začátku práce. Respondenti byli vybráni na základě jejich různorodých zkušeností s rastafariánstvím. Výzkum začal otázkami ohledně definice kultury a problematice otroctví. Oba tyto pojmy jsou velmi úzce spjaty se samotným rastafariánstvím. Při těchto „mapovacích“ otázkách bylo zajímavé sledovat, do jaké míry dokážou být samotní respondenti polyhistoričtí.

Zbylé otázky měly zmapovat jejich názory na jednotlivé symboly a rituály. Někteří z respondentů se s rastafariánstvím ztotožnit dokážou, někteří nikoli. Většinu symbolů respondenti znají či se s nimi někdy v životě setkali, nicméně spirituálnější spojitosti si uvědomovali pouze respondenti zasvěcení. Všichni si ale u zmíněných symbolů uvědomují, nejspíše podmíněnou, transformaci původního významu v důsledku logických socio-kulturních odlišností. Hesla typu „*Back to Africa*“ se tak stávají, pro Evropany žijící v euroamerické společnosti, slovy bez citového zabarvení a možnosti komplexnějšího pochopení. Představa tematického rituálního kouření marihuany a spirituálního významu nošení dredů je pro většinu respondentů neproveditelná. Zejména ve společnosti, která má ke kořenům významů samotných symbolů, tak daleko. Neznamená to však, že by tyto symboly nemohly skrze individuální vnímání jedinců a sympatizantů nabýt nového významu.

Výsledkem odpovědí je vlastně otázka, do jaké míry jsou lidé v dnešní uspěchané době schopni a ochotni si najít čas a pokusit se pochopit všechny ty nábožensko-socio-historicko-kulturní souvislosti, které nás v životě provázejí a podvědomě formují.

7 Použitá literatura

- Barbora Běliková. 2017.** www.nicm.cz. *Náboženství - základní informace*. [Online] Srpen 2017. [Citace: 27. Únor 2020.] <http://www.nicm.cz/nabozenstvi-zakladni-informace>.
- Bayerová, Šárka. 2016.** www.idnes.cz. *Idnes - Kde se vzalo ghetto?* [Online] 19. Duben 2016. [Citace: 4. Únor 2020.] <https://sarkabayerova.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=504148>.
- Biňovec, Adam. 2017.** www.legalizace.cz. *Aktuální zákon o konopí v ČR*. [Online] 19. Říjen 2017. [Citace: 4. Březen 2020.] <https://www.legalizace.cz/aktualni-zakon-o-konopi-v-cr/>.
- Brague, Rémi. 1994.** *Evropa, římská cesta*. Knižnice filozofických textů. Praha : Pedagogická fakulta UK, 1994.
- Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona** (včetně deuterokanonických knih): český ekumenický překlad. 26. vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2019. ISBN 978-80-7545-092-0.
- ČTK. 2007.** www.aktualne.cz. *Aktuálně*. [Online] 23. Srpen 2007. [Citace: 28. Leden 2020.] <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/fakta-zruseni-otroctvi-v-jednotlivych-zemich/r~i:article:491522/>.
- Enroth, Ronald. 1995.** *Průvodce sektami a novými náboženstvími*. [překl.] Milan Koldinský. Praha : Návrat domů, 1995. ISBN 80-85495-29-5.
- Ethnologue: Languages of the World.** www.ethnologue.com. *Ethnologue*. [Online] [Citace: 28. Leden 2020.] <https://www.ethnologue.com/browse/families>.
- Filip Maňák. 2014.** www.aktualne.cz. *Aktuálně.cz - Sekta*. [Online] 2014. [Citace: 27. Únor 2020.]
- Foehr, Stephen. 2008.** *Jamajka a její bojovníci*. [editor] Eva Strnadová. [překl.] Eva Zajíčková. Brno : Vydal Jiří Vaněk, 2008. Z anglického originálu Jamaican Warriors.
- Hájková, Helena. 2015.** Hudba Proglas. *Hudba Proglas*. [Online] 25. Březen 2015. [Citace: 13. Leden 2020.] <https://hudba.proglas.cz/folklor/folklor-a-dechovka/historie-vojenske-hudby/>.
- Halama, Ota. 2008.** *Rastafari: pozadí vzniku hnutí, vznik a vývoj hnutí, styl života*. Praha : Religio , 2008. ISBN 978-80-7207-669-7.
- Hendl, Jan. 2008.** *Kvalitativní výzkum : základní teorie, metody a aplikace*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7376-485-4.

Horyna, Břetislav. 2001. *Idea Evropy: pohledy do filosofie dějin*. Historické myšlení. Praha : Argo, 2001. ISBN 80-7203-299-2.

Hrabal, Bohumil. 2012. *Obsluhoval jsem anglického krále*. 3. Praha : Mladá fronta, 2012. ISBN 80-204-2801-1.

Chevannes, Barry. 1994. *Rastafari: Roots and ideology*. New York : Syracuse University Press, 1994. ISBN 80-8156-029-65.

Jewish Virtual Library. www.jewishvirtuallibrary.org. *The Twelve Tribes of Israel*. [Online] [Citace: 4. Únor 2020.] <https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-twelve-tribes-of-israel>.

Jílek, Karel a Pivrnec, Michael. 2018. Hospodářská a kulturní studia. *Rastafariánství*. [Online] 22. Srpen 2018. [Citace: 28. Leden 2020.] <http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=ls2018:rastafarianstvi>.

Kokaisl, Petr. 2018. *Geografie náboženství*. Praha : Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 4. května 2009, 11. ledna 2018. ISBN 978-80-213-2835-8.

Kovář, Petr. 2010. www.iuridictum.pecina.cz. *Iuridictim-Chammurapiho zákoník*. [Online] 9. Listopad 2010. [Citace: 27. Únor 2020.] https://iuridictum.pecina.cz/w/Chammurabiho_z%C3%A1kon%C3%ADk.

Marley, Bob. 1979. *Come A Long Way*. [dotazovaný] Dylan Taite. *An interview with Bob Marley*. 1979.

Mcdonald, Kevin. 2012. *Marley*. [prod.] Charles Steele. Shangri-La Entertainment, Tuff Gong Pictures, Cowboy Films, 2012.

Mojdl, Lubor. 2005. *Etiopie*. [editor] Marie Honzáková. 1. Praha : Libri, 2005. Sv. 28. svazek edice Stručná historie států. ISBN 80-7277-221-X.

Neuman, Saša. 2005. *Reggae*. [editor] Bohdan Chlíbec. 1. Praha : Torst, 2005. ISBN 80-7215-258-0.

Pukanecz, Vojtěch. 2020. www.hemps.cz. *Hemps - co říká o prodeji konopí česká legislativa? A jak je to s jeho konzumací?* [Online] 2020. [Citace: 2. Březen 2020.] <https://www.hemps.cz/cbd-legalni-status/>.

Redakce National Geographic . 2012. www.national-geographic.cz. *National Geographic - Indiány neporazil střelný prach, ale ohnivá voda. A ničí je dodnes*. [Online] 4. Srpen 2012.

[Citace: 5. Únor 2020.] <https://www.national-geographic.cz/clanky/indiany-neporazil-strelny-prach-ale-ohniva-voda-a-nici-je-dodnes.html>.

Summers, Chris. 2014. BBC News. *BBC*. [Online] 11. Zář 2014. [Citace: 29. Leden 2020.] <https://www.bbc.com/news/magazine-28059303>.

Tylor, Edward B. 2018. *Primitive Culture*. New York : Hansebooks, 2018.

Vlček, Josef. 1988. *Rockové směry a styly*. [editor] Anna Tomčíková. Praha : Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1988.

White, Timothy. 1998. *Oheň v dlaních; Život Boba Marleyho*. [překl.] Soňa Tobiášová. Olomouc : VOTOBIA, 1998. Z anglického originálu *Catch a Fire* . ISBN 80-7220-014-3.

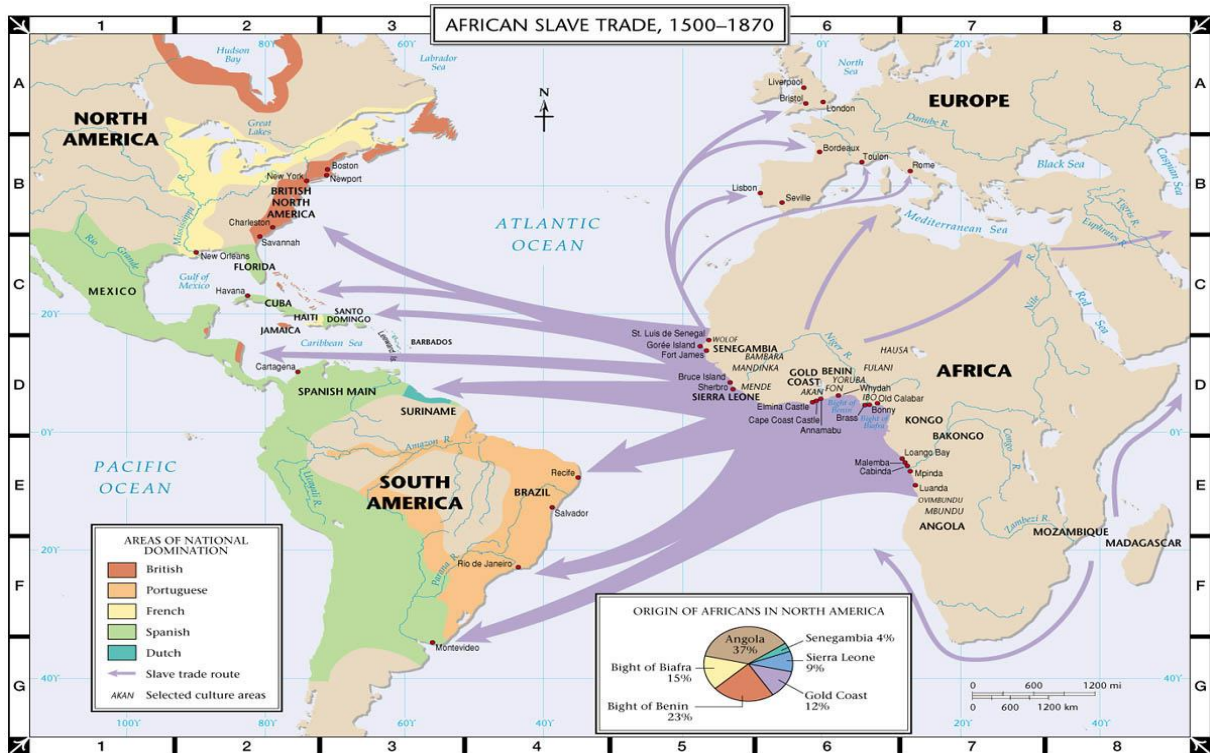
Zámyslický, Jan. Irokézové u nás. *Tabák a další kuřiva v oblasti Velkých jezer a Východních lesů*. [Online] [Citace: 27. Leden 2020.]

<http://irokezove.unas.cz/kultura/tabakasmesi/tabakasmesi.htm>.

Zounek , Jiří a Michal Šimáně. 2014. *Úvod do studia dějin pedagogiky a školství; Kapitoly z metodologie historicko-pedagogického výzkumu*. [editor] ASTRON studio CZ. Brno : Masarykova univerzita, 2014.

8 Přílohy

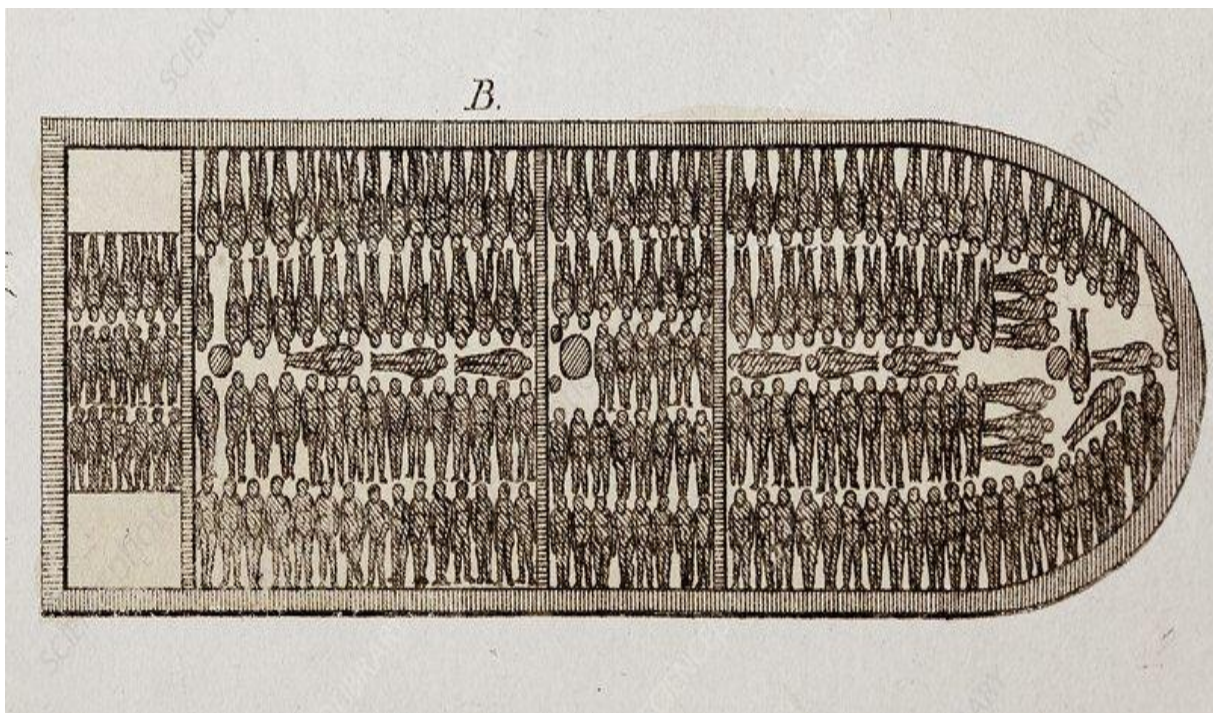
8.1 Obrázky

Copyright © 2003 by Pearson Education, Inc.

Obr. č. 1 - Otokářské cesty

Zdroj: < <https://www.thinglink.com/scene/746445053781606401> >

Obr. č. 2 - Horizontální průřez spodní části otrokářské lodi

Zdroj: < <https://historycollection.co/10-miserable-things-a-slave-experience-during-life-on-a-slave-ship/2/> >

Obr. č. 3 - Marcus Mosiah Garvey
Zdroj: < <https://www.britannica.com/biography/Marcus-Garvey>>

Obr. č. 4 - Haile Selassie I.
Zdroj: < https://www.wikiwand.com/de/Haile_Selassie>

Obr. č. 5 - Návštěva královny ze Sáby na dvoře krále Šalamouna v Jeruzalémě
Zdroj: <<https://orientalista.hu/blog-post/salamon-kiraly-korabol-szarmazo-hatalmas-palotat-fedeztek-fel/>>

Obr. č. 6 - Socha Judského lva na náměstí v Addis Abebě
Zdroj: <<https://www.flickr.com/photos/davidstanleytravel/11258214883/>>

Obr. č. 7 - Obraz rastafariánů s symbolicky barevnými přikrývkami dredů
Zdroj: < <https://starrfm.com.gh/2019/03/w-r-rastafarian-council-demands-removal-of-dvla-boss-for-discrimination/>>

Obr. č. 8 - Symbolická trikolóra s kontrastem lva z kmene Juda
Zdroj: < <https://www.theflagshop.co.nz/index.php/historical-war-flags/ethiopia-lion-of-judah-haile-selassie.html>>

Za Obr. č. 9 - Konopí

Zdroj: < https://www.irozhlaz.cz/zpravy-svet/marihuana-legalizace-ottawa-kanada-rekreacni-ucely-konopi_1806200830_dp>

Obr. č. 10 - Bob Marley s prstenem od Asfy Wossen Tafariho⁹⁴

Zdroj: < <https://harmonizujeme.cz/2019/01/20/duch-boba-marleyho/>>

⁹⁴ Nejstarší syn císaře Haile Selassieho